

ความเหลื่อมล้ำทางเพศภาวะ: “ปัญหาความรุนแรง” ข้อท้าทายและทางออก

เพ็ญประภา ภัทรานุกรม

รองศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

phenprapha191@yahoo.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันปัญหาความรุนแรงนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากสังคมถูกรอบงำด้วยระบบชายเป็นใหญ่ บทความนี้สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทางสังคมที่ซับซ้อนในการจัดวางผู้หญิงให้เป็นผู้ที่อ่อนแอกว่า เป็นชนชั้นสองในสังคม และกลายเป็นเหยื่อในความรุนแรงทางเพศ อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรงมีอาจแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน หากแต่รัฐบาลต้องหันมาให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุด้วยการให้การศึกษาและเปลี่ยนทัศนคติของสมาชิกในสังคมเสียใหม่เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและเอื้ออาทรต่อกันอย่างแท้จริง

คำสำคัญ เพศภาวะ ความรุนแรง ชายเป็นใหญ่ วาทกรรม

Gender Inequalities: “The Problem of Violence” Challenge and Solution

Phenprapha Pattaranukrom
Associate Professor, Faculty of Liberal Arts, Krirk University
phenprapha191@yahoo.com

Abstract

Currently, the problem of gender-based violence has become increasingly frequent and more violence because society is dominated by patriarchal systems. This article reveals that the social process is complicated as women are defined as weaklings and, second-class citizens; and they become victims of sexual violence. However, solving the problem by violence is not a sustainable solution. In order to create a truly peaceful and caring society, the government should give priority to solving the problem by focusing on the root causes and providing an educational opportunity for changing the public’s attitudes.

Keywords: Gender, Violence, Patriarchy, Discourse

บทนำ

ปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยมิให้เห็นในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ การศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมือง สุขภาพ หรือค่าตอบแทนในตลาดแรงงาน รวมถึง ความเหลื่อมล้ำทางเพศ ซึ่งในความเป็นจริงควรจะเรียกว่าเป็นความเหลื่อมล้ำทางเพศภาวะมากกว่า (Gender Inequality) เนื่องจากเป็นความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากความเป็นหญิงชายที่ถูกกำหนดโดย เงื่อนไขทางสังคม รูปธรรมความเหลื่อมล้ำทางเพศ ภาวะนี้สามารถวัดให้เห็นได้ชัดเจนโดยผ่านดัชนี ความไม่เท่าเทียมทางเพศภาวะ (Gender Inequality Index) ขององค์การสหประชาชาติ (UNDP, 2014) แม้แต่ในประเทศที่มีกฎหมายรองรับว่าหญิงชายย่อมเสมอภาคกันเฉกเช่นสังคมไทย ความเสมอภาคทางเพศภาวะนี้ก็ยังคงได้ยากในทางปฏิบัติ สังคมมีรูปแบบการเลือกปฏิบัติระหว่างหญิง และชายให้เห็นอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะความรุนแรงต่อผู้หญิงซึ่งเป็นภัยร่วมกันของผู้หญิงทุกสังคมบนโลก ใบนี้อันเป็นภาพสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ยาวนานของความเหลื่อมล้ำและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างหญิงชายในสังคม ความรุนแรงดังกล่าวนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) ความรุนแรง ทางตรง ซึ่งเห็นได้ด้วยตาเปล่า และรับรู้ได้ด้วยประสาทหู เช่นการทำร้ายร่างกาย ด้วยการทุบตี การ จิก ปีบคอ ชูตะคอก ขว้างปาข้าวของ จนถึงการฆ่า (2) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หมายถึง โครงสร้าง ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่กำหนดให้บทบาทความเป็นหญิงให้ด้อยและมีคุณค่าต่ำกว่าบทบาท ความเป็นชายส่งผลปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งในนโยบาย มาตรการ และกฎหมายต่าง ๆ และ (3) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ที่หยั่งรากลึกฝังแน่นในฐานคติของสถาบันหลักต่าง ๆ เช่น ศาสนา อุดมการณ์ครอบครัว การศึกษา จารีตประเพณี และระบบความเชื่อต่างๆที่ทำให้ผู้หญิงยอมรับ สถานะที่ด้อยกว่าผู้ชายโดยไม่ตั้งคำถาม และทำให้ผู้หญิงยอมรับความรุนแรงที่มีต่อตนเองโดยดุษฎี (Archwanichkul & Watchanasara, 2015, p.113)

ปรากฏการณ์ความรุนแรงในสังคมที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงผู้หญิง ตกเป็นเหยื่อในเหตุการณ์ความรุนแรงที่หลากหลายรูปแบบ สถิติจากการจัดเวทีเสวนา เรื่อง “ผู้หญิงถูกทำร้ายที่ชื่อ ‘ภรรยา’ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2556 โดยคณะอนุกรรมการ ปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิเด็ก สตรี และความ เสมอภาคของบุคคล ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) พบว่าตั้งแต่ปี 2550-2556 ประเทศไทยมีผู้หญิงและเด็กถูกระทำความรุนแรงมากขึ้นสูงถึง 87 รายต่อวัน ในจำนวนนี้เป็นหญิง ร้อยละ 40 และเด็ก ร้อยละ 60 และความรุนแรงที่เกิดกับผู้หญิง มักเกิดจากคนในครอบครัว โดยเฉพาะบุคคลที่เรียกว่าสามี ซึ่งการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจาก พฤติกรรมการกระทำความรุนแรงของผู้ชายไม่ได้รับการแก้ไขจากต้นเหตุ ผู้หญิงที่ถูกกระทำย่ำแย่ ที่จะแสดงให้สังคมรับรู้ ในขณะที่เดียวกันปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงโดยเฉพาะปัญหาการข่มขืน

สังคมมักมีเพียงประเด็นพิจารณาจากผู้หญิงผู้ซึ่งเป็นเหยื่อมากกว่าผู้ชายที่เป็นต้นเหตุ เห็นได้จากสังคมที่มักตั้งคำถามกับผู้หญิงที่เป็นเหยื่อว่าแต่งตัวยั่วชวนหรือเปล่า หรือ เดินในที่เปลี่ยวคนเดียว เป็นต้น รวมถึงสนใจว่าคนร้ายกินเหล้าไหม กินยาบ้าไหม ดูหนังโป๊หรือเปล่า หรือกรณีเด็กถูกล่อลวงไปข่มขืนก็บอกว่าเป็นเพราะพ่อแม่ดูแลไม่ดี และทุกครั้งที่เกิดคดีสะเทือนใจก็จะมีการเรียกร้องให้ลงโทษประหารชีวิตผู้กระทำ ซึ่งแสดงทัศนคติว่าคนไทยยังติดกับระบบลงโทษแบบแก้แค้นทดแทน ทั้ง ๆ ที่เหตุการณ์การข่มขืนนั้นสะท้อนรูปแบบความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่ากัน ระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็พระลูกวัด ครูทำกับนักเรียน ผู้ชายแปลกหน้าทำกับผู้หญิง หรือว่าพ่อ พี่น้องหรือคนคุ้นเคยเป็นผู้กระทำ ซึ่งมีอยู่ในทุกระดับการศึกษาทุกอาชีพ แต่คนติดคุกส่วนใหญ่เป็นคนจน และยังสะท้อนถึงความเชื่อแบบผิด ๆ ว่าผู้ชายเป็นเพศที่มีอำนาจเหนือกว่าและสามารถใช้อำนาจกับผู้หญิงโดยเฉพาะการทำ ความรุนแรงทางเพศ

ดังนั้นจากปรากฏการณ์ที่กล่าวมา ผู้เขียนบทความนี้จึงสนใจที่จะวิเคราะห์และนำเสนอให้เห็นกระบวนการสร้างวาทกรรมเพศภาวะในสังคมโดยกำหนดให้วาทกรรมชายเป็นใหญ่เป็นวาทกรรมหลัก และส่งผลกระทบต่อสังคม ทำให้ผู้หญิงซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งของสังคมถูกจัดวางเป็นชนชั้นสองและกลายเป็นเหยื่อในปัญหาความรุนแรงโดยเฉพาะความรุนแรงทางเพศ ซึ่งการศึกษาทางอาชญาวิทยาพบว่า การเพิ่มโทษไม่ได้ส่งผลให้การกระทำผิดลดลง การแก้ปัญหาด้วยความรุนแรงหรือการเพิ่มโทษจึงมีอาจแก้ปัญหาดังกล่าว หากแต่สังคมต้องให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อหล่อหลอมและปรับเปลี่ยนทัศนคติของสมาชิกในสังคมเสียใหม่เพื่อแก้ปัญหาที่ต้นเหตุอันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำ (หรือสร้างความเท่าเทียม/ความเสมอภาค) ทางเพศภาวะในสังคม อันเป็นสาเหตุที่สำคัญของปัญหาความรุนแรงทางเพศในสังคม

เพศภาวะ ในฐานะที่เป็นวาทกรรม (Gender as Discourse)

การวิเคราะห์ปัญหาความความเหลื่อมล้ำระหว่างหญิงชายนำมาซึ่งปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงที่กระทำโดยผู้ชาย หากวิเคราะห์ในมุมมองกระแสหลักทั่วไปก็จะมุ่งไปที่การปรับปรุงกระบวนการ ยุติธรรม กระบวนการทางกฎหมาย เช่น การเพิ่มโทษให้การข่มขืนมีโทษด้วยการประหารชีวิต หรือการฝึกอบรมตำรวจ แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ อัยการ ผู้พิพากษา ให้มีความเข้าใจในเรื่องความรุนแรง เข้าใจปัญหา รวมทั้งวิธีการให้ความยุติธรรมกับผู้ถูกกระทำ หากแต่การวิเคราะห์เพศภาวะหรือความเป็นหญิงและความเป็นชายในสังคมในฐานะที่เป็นวาทกรรม การวิเคราะห์ในแนวนี้นี้แตกต่างไปจากการวิเคราะห์แบบที่เน้นทฤษฎีหรืออุดมการณ์ กล่าวคือ การวิเคราะห์วาทกรรมมิได้แยกอย่างเด็ดขาดระหว่างสิ่งที่เรียกว่า “ทฤษฎีกับโลกแห่งความเป็นจริง ระหว่างอุดมการณ์กับความจริง หรือระหว่างสิ่งที่เป็นามธรรมกับสิ่ง

ที่เป็นรูปธรรม” แต่การวิเคราะห์วาทกรรมช่วยให้เราสามารถจับภาพทั้งสองนี้ได้พร้อม ๆ กัน นอกจากนี้การวิเคราะห์วาทกรรมช่วยให้เราตระหนักว่า เรื่องของ จุดยืน ความคิด ความเห็น ความเชื่อ ความรู้ ความหมาย ฯลฯ ของคนในสังคมนั้น มิใช่เป็นเรื่องของการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ หรือเป็นการตกลึกทางความคิด หรือเป็นผลมาจากการโต้แย้งถกเถียงในเชิงเหตุผล หรือตรรกะล้วนๆ แต่สิ่งเหล่านั้นเป็นผลมาจากการกำหนดแนวคิดขึ้นมาของวาทกรรมชุดหนึ่งที่บุคคลนั้นรับมา และถือไว้ นั่นคือวาทกรรมเป็นตัวกำหนดจุดยืน ความคิด ความเห็น ความเชื่อ ความรู้ ความหมาย ฯลฯ ของเรามากกว่าตัวเราเองเป็นผู้กำหนดสิ่งเหล่านั้นดังที่เข้าใจกัน และที่สำคัญยังมีภาคปฏิบัติจริงของวาทกรรมในเรื่องนั้น ๆ ด้วย (Charoensinolan, 2006)

ดังนั้นสิ่งต่าง ๆ ในสังคมนี้จึงล้วนแล้วแต่เป็น “วาทกรรม” ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นและกลายเป็นจุดยืน ความคิด ความเห็น ความเชื่อ ความรู้ ความหมาย ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนี้การวิเคราะห์ “เพศภาวะ” ในฐานะที่เป็นวาทกรรม ซึ่งมีวาทกรรม “ชายเป็นใหญ่” (Patriarchy) เป็นวาทกรรมหลัก (Dominant Discourse) จึงมีความสำคัญและจำเป็น เพราะจะช่วยให้เราเห็นว่าเพศภาวะในฐานะที่เป็นวาทกรรม ก็คือ ระบบ กฎเกณฑ์ และกระบวนการในการสร้างเอกลักษณ์ และความหมายชนิดหนึ่งขึ้นมา (Charoensinolan, 2002, p.43) นอกจากนี้ การวิเคราะห์วาทกรรมยังช่วยให้เรามอง “อุดมการณ์ หรือความเชื่อ” ในฐานะที่เป็นทัศนะหนึ่ง (Perspective) เท่านั้น ไม่ใช่ความจริงสูงสุด หรือสัจธรรม ความเข้าใจนี้ทำให้เราเริ่มตระหนักถึงความรุนแรงของวาทกรรม “เพศภาวะ” โดยมีระบบชายเป็นใหญ่เป็นวาทกรรมหลักได้เด่นชัดขึ้น เพราะเมื่ออุดมการณ์หรือความเชื่อมิได้มีฐานะเป็นความจริงสูงสุดอีกต่อไป แต่มีสถานภาพเพียงทัศนะหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นการที่จะทำให้อัตลักษณ์ใดกลายเป็นอุดมการณ์หรือความเชื่อ อันเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง จนกลายเป็น “ความจริง” ขึ้นมาได้นั้นย่อมหลีกเลี่ยงมิได้ที่จะต้องใช้ความรุนแรงและอำนาจในรูปแบบต่าง ๆ เข้าบังคับ ยัดเยียดให้เป็น ในทำนองเดียวกันอุดมการณ์หรือความเชื่อเกี่ยวกับชายเป็นใหญ่ก็มิใช่ความจริงสูงสุด แต่เป็นเพียงทัศนะหนึ่ง และมีได้มีความเป็นสากลหรือเป็นธรรมชาติแต่อย่างใดทั้งสิ้น หากแต่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

การวิเคราะห์เพศภาวะในสังคมในฐานะที่เป็นวาทกรรม ประการแรก จึงอยู่ที่การชี้ชวนหรือแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการสร้างหรือสถาปนาความเป็นเจ้า (Hegemony) ของเพศภาวะชุดหนึ่งในสังคมจนกลายเป็นวาทกรรมหลัก (Dominant Discourse) ซึ่งวาทกรรมชุดนั้น ก็คือ วาทกรรมชายเป็นใหญ่ ว่ามีรายละเอียดขั้นตอน ความสลับซับซ้อน และความเป็นมาอย่างไรบ้าง ประการที่สอง ได้แก่การชี้ชวนให้เห็นถึงความแยบยลของอำนาจและการครอบงำที่แฝงเร้นเข้ามาในรูปแบบของ “อุดมการณ์ หรือความเชื่อ” และ “ความจริง” เกี่ยวกับวาทกรรมหลักชุดนั้น นั่นคือหัวใจของการวิเคราะห์เพศภาวะในฐานะที่เป็นวาทกรรมอยู่ที่การแสดงให้เห็นรายละเอียด ขั้นตอน ความ

สลับซับซ้อน และความเป็นมาของบรรดาเงื่อนไขต่าง ๆ ที่นำไปสู่การก่อตัว/การเกิด และภาคปฏิบัติ การจริงของวาทกรรมเพศภาวะชุดหนึ่ง โดยผ่านสถาบันทางสังคม ศาสนา เศรษฐกิจ และการเมือง และประการที่สาม เป็นการชี้ชวนให้เห็นถึงผลกระทบหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของ ภาคปฏิบัติการของวาทกรรมและผลกระทบจากภาคปฏิบัติการของวาทกรรมโดยผ่านสถาบันทาง สังคม โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา หรือโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญใน การกำหนดกฎเกณฑ์ มาตรฐานทางสังคม รวมถึงจารีตปฏิบัติ และสถาบันอื่น ๆ ทั้งในด้านศาสนา เศรษฐกิจ และการเมืองว่าส่งผลกระทบต่อผู้หญิงอย่างไร

นั่นก็คือการวิเคราะห์เพศภาวะในฐานะที่เป็นวาทกรรม ช่วยให้สามารถปะทะกับสิ่งที่ เรียกว่า “เพศภาวะ” ได้โดยตรงเพราะที่ผ่านมามีความพยายาม พุดถึง เขียนถึง ขบคิด หรือ วิเคราะห์เพศภาวะในแง่มุมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป แต่ก็ยังไม่มีใครมีความพยายามใดที่สามารถตั้งคำถาม กับตัวเพศภาวะได้ตรงอย่างเป็นระบบและจริงจัง แม้แต่ความพยายามที่ได้รับความชื่นชมและยกย่อง อย่างมากในแวดวงการศึกษานี้ในเรื่องเพศภาวะ คือการคิดค้นแนวคิดสตรีนิยมในแนวต่าง ๆ ก็ยังมีอาจ จัดได้ว่าเป็นการตั้งคำถามกับความหมาย/ค่านิยม ของสิ่งที่เรียกว่า “เพศภาวะ” อย่างถอกรถถอน โคน นอกจากนี้เพศภาวะในระบบชายเป็นใหญ่ยังได้กำหนดให้สิ่งที่สร้างขึ้นในตัวเองเป็นสิ่งที่พึง ประารถที่สุดที่ต้องบรรลุให้ถึง เนื่องจากเพศภาวะในระบบชายเป็นใหญ่ที่ดำรงอยู่คือสิ่งที่มีความ จริงในสังคม คือความเชื่อ คืออุดมการณ์ หรือความจริงสูงสุด ที่ผู้หญิงต้องไขว่คว้ามาให้ได้ เช่น ผู้หญิงต้องแต่งงานเพื่อหาคนดูแล และเมื่อแต่งงานผู้หญิงก็จะรู้สึกว่ามีเจ้าของ ผู้หญิงต้องทำงาน บ้าน ต้องดูแลลูกและสามีให้ดีที่สุด ต้องเป็นแม่บ้านที่ดี เป็นต้น

เมื่อสังคมกระแสหลักไม่เคยตั้งคำถามกับค่านิยม หรือความหมายของสิ่งที่เรียกว่า “เพศ ภาวะ” หรือความเป็นหญิงชายในสังคมที่เป็นอยู่ ดังนั้นบรรดายุทธศาสตร์ ยุทธวิธี แผน นโยบาย หรือโครงการพัฒนาสตรีต่าง ๆ ก็จบลงด้วยการตอกย้ำ ขยาย หรือสานต่อค่านิยมหรือความหมาย เดิมของเพศภาวะให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น แทนที่จะล้มล้างหรือทำลายความศักดิ์สิทธิ์ “ความจริง” ของสิ่ง ที่เรียกว่า “ชายเป็นใหญ่” ลง เช่นนโยบายการให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกทารุณกรรมทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ (Battered Women) ในฐานะเหยื่อความรุนแรงที่น่าสงสาร ซึ่งแท้จริงแล้ว ผู้ชาย เป็นผู้ก่อปัญหาดังกล่าวมากกว่าผู้หญิง แต่วิธีคิดในการกำหนดนโยบายมิได้ระบุถึงผู้ก่อปัญหาแม้แต่น้อย ส่งผลให้นโยบายนั้นมุ่งแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ และเป็นการจัดบริการรองรับปัญหา เช่น การสร้าง บ้านพักเพื่อรองรับและให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกกระทำทารุณกรรมเพียงอย่างเดียว โดยมีได้มุ่ง แก่ไขพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิงอย่างจริงจัง และนโยบายดังกล่าวยังคง กระทำภายใต้กรอบ กฎเกณฑ์ กติกา ภาษา หรือ “วาทกรรม” ของเพศภาวะ การวิเคราะห์เพศภาวะ ในฐานะที่เป็นวาทกรรม ต้องการช่วยให้เราข้ามพ้นไปจากเรื่องเพศภาวะในสังคม สุ่มิติอื่น ๆ ที่ไม่

จำเป็นต้องแยกหญิงชาย แต่ทุกคนเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า การวิเคราะห์เพศภาวะในสังคมในฐานะที่เป็นวาทกรรม สามารถช่วยให้เราข้ามพ้นไปจากเรื่องของวาทกรรมเพศภาวะสู่เรื่องของการพัฒนาวาทกรรม เพื่อสร้างค่านิยม หรือความหมายชุดใหม่เกี่ยวกับคนที่เกิดมาต่างเพศกัน (Sex) ในสังคมนี้ นั่นคือหากพิจารณาเพศภาวะในฐานะที่เป็นวาทกรรมแล้ว เราจะสามารถตั้งคำถามที่พื้นฐานที่สุดแต่เป็นประวัติศาสตร์ที่สุดด้วยว่า “ทำไมผู้ชายซึ่งเป็นเพศหนึ่งในสังคมที่มีด้วยกันสองเพศนี้จึงสามารถกลายเป็นผู้ควบคุม มีความเหนือกว่าผู้หญิงซึ่งเป็นอีกเพศหนึ่งไปได้” การที่จะตอบคำถามที่มีความสำคัญยิ่ง แต่มักถูกมองข้ามไปอย่างน่าเสียดายนี้ได้ เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องหันกลับไปตรวจสอบ สืบค้น หรือแกะรอยกระบวนการในการสร้าง หรือสถาปนาความเป็นเจ้าของวาทกรรมหลักชายเป็นใหญ่ ว่ามีรายละเอียด ขั้นตอน ความสลับซับซ้อนและความเป็นมาอย่างไรบ้าง จึงสามารถทำให้ค่านิยม หรือความหมายของสิ่งที่เรียกว่า “ชายเป็นใหญ่” กลายเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง และการที่จะสามารถตรวจสอบ สืบค้น หรือแกะรอยกระบวนการดังกล่าว เรามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำเอาวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมมาใช้ เพราะวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมในแบบที่มีเซล ฟูโก (Michel Foucault) นักคิดชาวฝรั่งเศสในยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern) เสนอนั้น มิได้ให้ความสนใจกับเอกลักษณ์ หรือตัวตนของสิ่งที่ศึกษาโดยตรง แต่ให้ความสนใจกับวาทกรรมที่สร้างเอกลักษณ์ หรือตัวตนของสิ่งนั้นมากกว่า เช่น มิเชล ฟูโก ไม่สนใจว่าอะไรคือความจริงแต่สนใจศึกษากฎเกณฑ์ที่เป็นตัวกำหนด สร้างความหมาย และความเป็นไปได้ในการพูดถึง “ความจริง” นั่นคือ มิได้สนใจศึกษาความจริง (Truth) แต่สนใจศึกษาวาทกรรมว่าด้วยความจริง (Discourse of Truth) มากกว่า (Foucault, 1980)

นอกจากนี้สิ่งที่สังคมกำหนดให้เป็น “ความจริง” ก็มีข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์แต่อย่างใด แต่คือการกำหนดแนวคิดชุดหนึ่งที่เป็นตัวกำกับว่าอะไรจริง หรืออะไรไม่จริง ฟูโกได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า “ความจริงจะต้องถูกเข้าใจในฐานะที่เป็นระบบของแนวคิดที่กำหนดขึ้น หรือกระบวนการแบบหนึ่งที่ทำหน้าที่ผลิต กำกับ แจกจ่าย เผยแพร่ และกำหนดการทำงานของบรรดาถ้อยแถลงต่างๆ” ตัวอย่างเช่น “ความจริง” ของวิทยาศาสตร์/ของวิธีการหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์ มิใช่อยู่ที่ความสามารถในการสกัด ค้นหา หรือค้นพบ สิ่งที่เราเรียกว่า “ความจริง” แต่อยู่ที่การสร้างแนวคิดหรือความหมายชุดหนึ่งขึ้นมา เพื่อกำหนดหรือกำกับว่าอะไรคือความจริงแบบวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่แนวคิด หรือความหมายที่สร้างขึ้นมเหล่านี้ ในตัวของมันเองมิใช่เป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์หรือธรรมชาติล้วน ๆ แต่เป็นการสร้างขึ้นมานักวิทยาศาสตร์ จึงมีเรื่องของอำนาจและความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอย่างมาก และกฎเกณฑ์เหล่านี้เองที่สร้าง “ระบอบว่าด้วยความจริง” (A Regime of Truth) ขึ้นมา (Charoensinolan, 2002, p. 48) ในการวิเคราะห์เพศภาวะในฐานะที่เป็นวาทกรรม ให้ความสำคัญกับวาทกรรมหลักที่สร้างเอกลักษณ์หรือตัวตนของสิ่งที่เรียกว่า

“ชายเป็นใหญ่” ขึ้นมา ด้วยการหันไปตรวจสอบกระบวนการ ขั้นตอน รายละเอียด เงื่อนไข และความ เป็นมาของการสร้างความเป็นเจ้าของวาทกรรมหลัก

กระบวนการทำให้วาทกรรมชายเป็นใหญ่กลายเป็น “ความเชื่อ” และ “ความจริง” ในรูปของ คำสอน ความดีงามที่ดูเป็นความถูกต้องเหมาะสม เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ ทำให้ “ชายเป็นใหญ่” กลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา กล่าวคือแปรสภาพจากสิ่งที่สร้างขึ้นสู่การเป็นความเชื่อ ความจริง เป็น ธรรมชาติ หรือเป็นจารีตปฏิบัติของคนในสังคม สำหรับเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการที่วาทกรรมหลัก ชายเป็นใหญ่นำมาใช้ในการจัดระเบียบสังคม ให้กลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา หรือบางคนอาจเข้าใจว่า เป็นธรรมชาติ ประกอบไปด้วยการส่งวาทกรรมผ่านสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน สถาบัน ทางศาสนา เช่น วัด สถาบันทางเศรษฐกิจ/อาชีพ และสถาบันการเมือง ซึ่งสถาบันเหล่านี้ล้วนถูก กำหนด และควบคุมโดยผู้ชายทั้งสิ้น มีการกำหนดกฎเกณฑ์ จารีต พิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อกำกับควบคุม ผู้หญิง และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นในการทำให้ระบบชายเป็นใหญ่นี้กลายเป็นเรื่องปกติหรือธรรมดานั้น สังคมได้มีการสร้างผู้หญิงขึ้นมาควบคุมผู้หญิงเอง จะเห็นได้ว่าหลายพิธีกรรมที่ทำร้าย เพื่อควบคุม ผู้หญิงจะเป็นผู้หญิงทำ เช่น การมัดเท้าผู้หญิงจีน การฝึกรบมกริยามารยาทที่เข้มงวด แต่ผู้ชายจะทำ ในพิธีที่ดูศักดิ์สิทธิ์ ที่ผู้หญิงไม่มีโอกาสเข้าถึงได้ เช่น พิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ เป็นต้น

ดังนั้นผลกระทบที่เป็นรูปธรรมต่อผู้หญิงจากกระบวนการกำหนดวาทกรรมเพศภาวะดังกล่าว ได้แก่ การเปลี่ยนสถานะของผู้หญิงจากการเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิ์มีเสียง สู่การเป็นวัตถุที่ไร้ชีวิตวิญญาณ โดยวาทกรรมชายเป็นใหญ่ที่เป็นวาทกรรมหลักจะตอกย้ำให้เห็นว่า “ผู้หญิง” นั้นอ่อนแอ ไม่มีศักยภาพ และไม่มีเหตุผล มักใช้อารมณ์ จำเป็นต้องได้รับ “การดูแล” นั่นก็คือการควบคุม/จัดระเบียบ ผ่าน เทคนิควิธีการต่าง ๆ ภายใต้อฉลาก หรือป้ายที่สวยหรู เช่น การแต่งงาน ความเป็นแม่ การทำงานบ้านที่ เรียบร้อย ความสวย โดยมีสถาบันต่าง ๆ ทำหน้าที่นี้ เช่น สถาบันอบรมผู้หญิงในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึง สถาบันความงาม ให้ผู้หญิงกลายเป็น “วัตถุ” ในลักษณะที่ผู้ชายต้องการ เช่น การเป็นผู้หญิงที่ สวยในสายตาของผู้ชาย การเป็นเมียที่ดี การเป็นแม่ที่ดี สิ่งเหล่านี้นับเป็นการตอกย้ำความสัมพันธ์เชิง อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น และความสำคัญของเทคนิค/กระบวนการจัดระเบียบ “ผู้หญิง” ของวาทกรรมหลักชายเป็นใหญ่อยู่ที่การเบี่ยงเบนปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้หญิงเผชิญ เช่น ปัญหา การกระทำรุนแรงต่อผู้หญิง จากคำอธิบายเชิงโครงสร้าง สู่การอธิบายแบบประณามเหยียดผู้หญิง (Blaming the Victims) ด้วยการชี้ให้เห็นว่าปัญหาที่ผู้หญิงเผชิญนั้น เป็นปัญหาส่วนตัว/เป็นเรื่องส่วนบุคคล เนื่องจากผู้หญิงเป็นตัวสร้างปัญหาเอง เช่น ผู้หญิงแต่งตัวโป๊จึงถูกข่มขืน ผู้หญิงไม่ได้ทำหน้าที่ ภรรยาที่ดีสามีจึงมีเมียหน้าอื่น เป็นต้น พร้อม ๆ กับลดทอนวิธีการแก้ปัญหาผู้หญิงจากระดับของสังคม- การเมือง สู่เรื่องของเทคนิควิธีการล้วน ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เพศภาวะถูกทำให้กลายเป็นเรื่องของเทคนิค วิธีการ แทนที่จะเป็นเรื่องของอำนาจ ความรุนแรง การต่อสู้ และการครอบงำอย่างที่เราวิเคราะห์วาท กรรมพยายามจะชี้ให้เห็น ผลลัพธ์เชิงรูปธรรมประการที่สองของเทคนิค/กระบวนการในการจัดระเบียบ

ของวาทกรรมเพศภาวะ ได้แก่การเปลี่ยนฐานะของผู้หญิง ให้กลายเป็น “ผู้พึ่งพิง” หรือ “ประชาชนชั้นสอง” เพื่อรอการปลดปล่อย รอรับการช่วยเหลือจากผู้ชายต่อไป นั่นคือวาทกรรมหลักชายเป็นใหญ่ที่ครอบงำสังคมอยู่ ได้เปลี่ยนมนุษย์ผู้หญิงจากมนุษย์ที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เป็นมนุษย์เพศหนึ่ง สู่อการเป็นมนุษย์ที่รอการช่วยเหลือ พึ่งพาจากมนุษย์ผู้ชาย ยิ่งไปกว่านั้น วาทกรรมดังกล่าว ยังทำให้ผู้หญิงสยบยอมและน้อมรับความต่ำต้อยของตัวเอง และยินดีรับฟัง เชื่อฟังผู้ชาย ในวันนี้เพศภาวะ ก็คือการเข้ามาสวมรอย หรือแทนที่ของวาทกรรมชุดใหม่ (Displacement) นั่นเอง การทำให้สยบยอมและน้อมรับในความต่ำต้อยของตัวเองนี้ ถือว่าเป็นสุดยอดของเทคนิควิทยาการของอำนาจเพราะเป็นการสร้าง/ผลิตเอกลักษณ์หรือตัวตนชนิดใหม่ขึ้นมาของผู้หญิง ฉะนั้นวาทกรรมเพศภาวะ จึงเป็นชุดของเทคนิควิทยาการที่แยบยลในการจัดระเบียบเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์เชิงอำนาจชนิดใหม่ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย มากกว่าเป็นสิ่งวิเศษเลิศเลิศที่ทำให้ครอบครัวสงบสุขแต่อย่างใด หากแต่สร้างปัญหาความรุนแรงรูปแบบใหม่ที่มนุษย์ผู้มีอำนาจมากกว่าคิดว่าพึงกระทำได้ นั่นก็คือความรุนแรงที่ผู้ชาย ผู้มีอำนาจกระทำต่อผู้หญิงผู้ที่อ่อนแอกว่าในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้นมากมายในสังคมนั่นเอง

นั่นคือเพศภาวะ ในฐานะที่เป็นวาทกรรม โดยมีระบบชายเป็นใหญ่เป็นวาทกรรมหลัก แสดงให้เราเห็นว่า เพศภาวะหรือความเป็นหญิงความเป็นชายในสังคมนั้นเต็มไปด้วยเรื่องราวของการควบคุม การจัดระเบียบ การใช้อำนาจ และความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ การเกิดขึ้นของสิ่งเหล่านี้ย่อมกระทบกระเทือนต่อชีวิตของผู้หญิงอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านความปลอดภัยในเนื้อตัวร่างกาย แบบแผนการดำเนินชีวิต รสนิยม วิธีคิด ฯลฯ นอกจากนี้กระบวนการจัดระเบียบของวาทกรรมช่วยให้เราตระหนักว่าเพศภาวะในฐานะที่เป็นวาทกรรม ไม่ว่าจะมาในรูปแบบใด ล้วนเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และเป็นเทคนิควิธีการในการครอบงำ เป็นความเหนือกว่า/ต่ำกว่า ระหว่างผู้ชายและผู้หญิงในสังคมทั้งสิ้น ซึ่งความเหลื่อมล้ำเหล่านี้ยังมีให้เห็นอยู่ในสังคมมากมายและเข้มข้นทั้งที่เป็นไปอย่างซ่อนเร้นและเปิดเผย

เพศภาวะในฐานะภาพสะท้อนของอุดมการณ์/ค่านิยมในสังคม

เพศภาวะนับเป็นปัจจัยสำคัญในการยึดโยงให้มนุษย์หญิงและชายสามารถดำรงอยู่ในสังคมร่วมกันโดยการเข้าไปมีบทบาทสำคัญในกระบวนการกล่อมเกล่าและการควบคุมทางสังคม การกล่อมเกล่าและการควบคุมนี้จะดำเนินไปได้ผลมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับ การส่งผ่านสถาบันทางสังคม ในการสร้างบรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ รวมถึงมาตรฐานทางสังคม ในการเข้าไปกำหนดจิตสำนึก (Conscious) ผ่านการกำหนดความเชื่อ วิธีคิด ค่านิยม ไปจนถึงพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมของหญิงและชาย

ด้วยภาพลักษณ์ของเพศภาวะนี้ สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงชุดของวาทกรรมที่เข้าไปกำหนดบทบาทหน้าที่ และการทำงานของเพศภาวะที่แตกต่างกันไปตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ กล่าวคือ ภายใต้แนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม มีวาทกรรมที่ชี้กล่าวอ้างถึงสิ่งที่ต้องเรียนรู้และสืบทอดในสังคมนี้ว่า “วัฒนธรรม” และสร้างความสำเร็จให้กับวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ต้องสืบทอด หรือส่งผ่านไปยังสมาชิกในสังคม เพื่อให้ดำรงความเป็นสังคมอยู่ต่อไป ซึ่งในสังคมที่ต่างกันก็มีวัฒนธรรมที่ต้องเรียนรู้ต่างกัน ดังนั้นเพศภาวะในแต่ละสังคมก็มีลักษณะที่ต่างกันไป และด้วยวัฒนธรรมที่เข้ามากำหนดในจิตสำนึกของคน รวมถึงทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรม การแสดงออก การกระทำ วัฒนธรรมจึงมิใช่การกระทำทางสังคม (Social Action) หรือวัตถุทางสังคม (Material Object) แต่เป็นตัวที่เข้ามากำหนดจิตสำนึก และเข้ามาให้ความหมายต่อการกระทำ หรือวัตถุชิ้นนั้น ส่วนแนวคิดมาร์กซิสต์ โดยคาร์ล มาร์กซ์ เชื่อว่า “จิตสำนึก” ที่ถูกกำหนดด้วยวัฒนธรรม ประเพณีที่เกิดจากถ่ายทอดเรียนรู้ ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรม การแสดงออกของคน การให้ความหมายกับการกระทำ หรือวัตถุเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ ปรับเปลี่ยนการรับรู้โลกภายนอกของคนไม่ว่าจะเกิดจากการรับรู้ในรูปของการกระทำ หรือวัตถุ ซึ่งมาร์กซ์ เรียกคุณลักษณะนี้ว่า อุดมการณ์ (Ideology) โดยมีชุดของวาทกรรมที่ใช้อธิบายหรือกล่าวอ้างถึงอุดมการณ์นี้ว่า หมายถึงระบบของทัศนคติ แนวคิด และความเชื่อ ซึ่งสามารถทำหน้าที่กำหนด “ความจริง” และเปลี่ยนแปลงการรับรู้ความจริง โดยชี้ว่า เราไม่ได้รับรู้และเข้าใจโลกโดยตรง แต่เราคืบคลานผ่านเลนส์ที่บิดเบือนการรับรู้ของเรา ทัศนคติที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์เชิงวัตถุ มีอำนาจที่จะแปลงเงื่อนไขความจริงที่ปรากฏไปสู่สิ่งที่เรียกว่า รูปแบบที่ปรากฏ (Appearance Forms) โดยวิธีการนี้ ความจริงจะสะท้อนออกมาในวิธีการที่บิดเบือน และปรากฏออกมาในลักษณะที่ถูกทำให้เป็นมากกว่าที่เป็นจริง ๆ

ด้วยนิยามและความคิดดังกล่าว คุณลักษณะที่สำคัญของอุดมการณ์คือ การทำหน้าที่เป็นเลนส์หรือตัวกลั่นกรองในการรับรู้โลก ซึ่งสามารถที่จะทำให้สถานการณ์กลับหัวกลับหาง หรือกลับการรับรู้ไปสู่สิ่งที่ตรงข้ามความจริง อุดมการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงการรับรู้โลกภายนอก หรือการยอมรับความจริงของสังคม ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่า เพศภาวะเป็นภาพสะท้อนของวัฒนธรรม/อุดมการณ์ ขณะเดียวกันก็เป็นทั้งตัวสร้างและส่งผ่านวัฒนธรรม/อุดมการณ์ไปยังสมาชิกในสังคม และเข้ามากำหนดจิตสำนึกของคน รวมถึงเป็นกรอบในการกำหนดพฤติกรรมและความเชื่อของคนเพื่ออยู่ร่วมกัน แต่การที่จะมองให้เห็นลึกซึ้ง หรือเบื้องลึกของการทำงานของวัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ ที่ส่งผ่านทางสถาบันสังคมต่าง ๆ นี้ จำเป็นต้องสืบค้นต่อไปถึงที่มาของวัฒนธรรมหรืออุดมการณ์นั้น ฐานการสร้างหรือกำหนดขึ้นเพื่อรับใช้อะไร ใครเป็นผู้กำหนด

การคลี่คลายให้เห็นประเด็นดังกล่าวนี้ สามารถอธิบายถึงฐานที่มาของวัฒนธรรม / อุดมการณ์ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวคิดหลัก คือแนวคิดโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural – Functional Theory) และแนวคิดมาร์กซิสต์ (Marxism) โดยฐานคิดของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม มองว่าสังคมเป็น

เรื่องของการที่คนเข้ามาปฏิสัมพันธ์กัน มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านการสื่อความ หรือ สัญลักษณ์ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจึงมีลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีลักษณะของความเท่าเทียมกันโดยความเท่าเทียมกันนี้อยู่ในความ สามารถในการเรียนรู้ การคิด และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น และด้วยแนวคิดนี้จึงมองว่าอุดมการณ์ที่สร้างขึ้นเป็นอุดมการณ์เพื่อทุกฝ่ายในสังคม และสืบต่อในรูปแบบของวัฒนธรรมที่ดำรงที่ต้อสืบทอด และเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความกลมเกลียวให้เกิดขึ้นในสังคม ในทางตรงกันข้าม มาร์กซกลับมองว่าสังคมมิได้มีความเท่าเทียมกัน โดยได้พยายามอธิบายให้เห็นถึงที่มาของความไม่เท่าเทียมกันนี้ในสังคมแบบทุนนิยมว่า มนุษย์ผูกพันกับการผลิต ซึ่งกิจกรรมที่สำคัญของมนุษย์ ได้แก่ เรื่องของการผลิต การผลิตของมนุษย์เป็นการผลิตเพื่อดำรงชีวิต และวัตถุที่ผลิตขึ้นนี้เป็นตัวแสดงถึงการดำรงอยู่ของมนุษย์ และการกินคืออยู่ดี โดยรูปแบบสังคมความสัมพันธ์ทางสังคม จะมีลักษณะสอดคล้องกับวิธีการผลิต และด้วยการผลิตนี้จะแบ่งสังคมออกเป็นชนชั้น กลุ่มหนึ่งจะเป็นผู้ครอบงำเนื่องจากมีอำนาจเหนือวิธีการผลิต ส่วนที่เหลือเป็นผู้อยู่ใต้การครอบงำ ด้วยแนวคิดดังกล่าว มาร์กซจึงมองว่าอุดมการณ์ที่สร้างขึ้นในสังคมก็จะเป็นอุดมการณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อรักษาอำนาจของฝ่ายที่ได้เปรียบในสังคมเพื่อให้เกิดการยอมรับ มาร์กซจึงเน้นย้ำหน้าที่ของอุดมการณ์ในการบิดเบือนการมองความเป็นจริงของโลกโดยผ่านอุดมการณ์ อุดมการณ์จึงทำหน้าที่ครอบให้คนเกิดการยอมรับความไม่เท่าเทียมกันนั้นเพื่อให้ดำรงอยู่ได้

จากทั้งสองแนวคิดทำให้เห็นถึงฐานที่มาของการกำหนดอัตลักษณ์และความหมายให้กับวัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ที่แตกต่างกัน โดยแนวคิดโครงสร้างหน้าที่นิยมมีพื้นฐานในการมองว่าสังคมประกอบไปด้วยสมาชิกหรือส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่มีความเท่าเทียมกัน และการดำรงอยู่ในสังคมนั้นเป็นไปด้วยความกลมเกลียว วัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ที่สร้างขึ้นก็สร้างขึ้นเพื่อทุกฝ่ายในสังคม ส่วนแนวคิดแบบ มาร์กซ เป็นแนวคิดที่มองว่า ส่วนต่าง ๆ ของสังคมมิได้ดำรงอยู่อย่างเท่าเทียม และด้วยมุมมองนี้เองที่สามารถเผยให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมของสังคมที่ถูกปกปิด ซ่อนเร้นภายใต้มายาคติของความเท่าเทียม และความดีงามของวัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ที่เป็นไปเพื่อการดำรงอยู่อย่างกลมเกลียวกันในสังคม ด้วยวาทกรรมนี้จึงทำหน้าที่เป็นเลนส์ที่ทำหน้าที่ปกปิดภาพลักษณ์ที่แท้จริงของสังคม ที่ประกอบด้วยส่วนย่อย ๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกันไป และการดำรงอยู่ร่วมกันของส่วนต่าง ๆ นี้มิได้เป็นไปด้วยการลงรอย หรือความกลมเกลียวตลอดเวลา แต่มีพลวัตในการขัดแย้ง ขัดขืนต่อสู้ ต่อรองเพื่อแย่งชิงในการเข้ามากำหนด ดังนั้นการมองวัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ในเพศภาวะ โดยมองแบบโครงสร้างหน้าที่นิยมจึงเป็นการมองที่มีอุดมการณ์เข้ามาบิดเบือนภาพความจริงที่สำคัญไป โดยมองข้ามไปว่าการเลือกที่จะกำหนดให้วัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ใดเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการถ่ายทอดนั้นมิได้กระทำโดยคนทั้งหมดของสังคมแต่เป็นไปโดยคนเพียงบางกลุ่ม หรือบางส่วนเท่านั้น ซึ่งก็แน่นอนว่าวัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ที่สร้าง และได้รับการถ่ายทอดนั้นก็เพื่อรับใช้กลุ่มคนที่กำหนดวัฒนธรรมนั้นขึ้น ในกรณีของเพศภาวะการมองในแนวทางของมาร์กซจึงสมเหตุสมผลมากกว่า และ

สามารถใช้ให้เห็นถึงความไม่ลงรอยกันในสังคม ซึ่งจะเห็นความไม่ลงรอยนี้ได้จากการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่จำกัด อย่างไม่เป็นธรรม คือมีฝ่ายได้ ฝ่ายเสียประโยชน์ ดังนั้นการสร้างเพศภาวะภายใต้วาทกรรม ในลักษณะบุคลิกภาพ และการแสดงออกของบุคคลในเรื่องของความเป็นชาย ความเป็นหญิง และสิ่งที่สังคมกำหนดให้เพศชายและเพศหญิงแสดงออก ซึ่งการแสดงออกนี้เรียนรู้ได้จากสังคมรอบข้าง การอบรมสั่งสอน การหล่อหลอมจากครอบครัว โรงเรียน และสถาบันทางสังคมอื่น ๆ นั้นเข้ามากำหนดจิตสำนึก และให้ความหมายกับการกระทำ พร้อมทั้งสามารถจะบิดเบือนภาพความจริงบางส่วนไปในกรณีที่เพศภาวะนั้นถูกสร้างหรือกำกับด้วยวัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ ที่สร้างขึ้นในสังคมที่ไม่มีความเท่าเทียมกัน เพื่อให้คนในสังคมยอมรับการเข้ามาจัดระเบียบสังคม และร่างกาย ด้วยอุดมการณ์ที่ครอบงำอยู่

ด้วยแนวคิดดังกล่าว ระบบชายเป็นใหญ่ ในฐานะที่เป็นวาทกรรมหลัก จึงเป็นภาพสะท้อนวัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ นอกจากจะทำหน้าที่เข้าไปกำหนดความคิด จิตสำนึก และการให้ความหมายกับการกระทำแล้ว ยังสามารถที่จะบิดเบือนภาพความจริงได้ ส่วนการให้ความหมาย หรือการบิดเบือนนี้จะออกมาในรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ที่เพศภาวะนั้นรับใช้ หรือรองรับ โดยการวิเคราะห์ให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่เข้ามากำหนดอัตลักษณ์ ความหมาย และความสำคัญให้กับเพศภาวะนี้สามารถศึกษา ผ่านชุดของวาทกรรมที่ทำหน้าที่เป็นกฎเกณฑ์ ในการกำกับเพศภาวะที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนทัศน์ตะวันตกที่มีรากฐานที่มีแนวโน้มกีดกันผู้หญิง จะเห็นได้จากการแยกสิ่งต่าง ๆ เป็นทวิลักษณ์ที่เชื่อมโยงความเป็นหญิงชาย เช่น จิต-กาย เหตุผล-อารมณ์ ความแข็งแรง-ความอ่อนแอ ลักษณะของชายถูกมองว่าเหนือกว่า ดีกว่า ผู้ชายและลักษณะของผู้ชายจึงเป็นตัวกำหนดความเป็นมนุษย์ และจุดมุ่งหมายที่สูงส่งของมนุษย์โดยรวม สะท้อนให้เห็นถึงระบบชายเป็นใหญ่และผูกขาดการคิดและสิ่งที่ถูกมองว่าเป็น “ความรู้” “ความจริง” การแบ่งงานกันทำระหว่างเพศ (Sexual Division of Labor) หรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง การทหาร ซึ่งมีองค์ประกอบหลักคือผู้ชาย (เหล่านี้ล้วนทำให้ผู้หญิงถูกละเลย) และการพัฒนาประเทศในแต่ละยุคสมัยที่ล้วนแต่ละเลยมุมมองของผู้หญิงในระบบสังคมชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) และด้วยชุดวาทกรรมกับกระบวนทัศน์ในการปกครอง การพัฒนาประเทศ และมุมมองต่าง ๆ นี้ จึงช่วยให้สามารถที่จะสืบสาวไปถึงอุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังของเพศภาวะในระบบชายเป็นใหญ่ในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

ภาคปฏิบัติการวาทกรรม: การส่งผ่านวาทกรรมเพศภาวะในสังคม

การศึกษาเพื่อให้เห็นถึงการสร้างหรือกำหนด ความคิดเห็น ความหมาย ตลอดจนกรอบคิด ต่อเพศภาวะในระบบชายเป็นใหญ่ตามแนวทางการวิเคราะห์วาทกรรม ก็คือการวิเคราะห์ภาคปฏิบัติ การวาทกรรม ซึ่งก็คือ การสืบค้นเพื่อให้เห็นว่าความคิดเห็น ความหมาย ของเพศภาวะถูกสร้างขึ้น มาได้อย่างไร และมีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง และมีอะไรที่เข้ามากำหนด หรือสร้างความหมายให้กับ เพศภาวะ โดยการส่งผ่านทางสถาบันทางสังคม ศาสนา เศรษฐกิจ และการเมือง โดยสถาบันครอบครัว นับเป็นสถาบันแรกในสังคมที่มีอิทธิพลเหนือสมาชิกในสังคม และเป็นสถาบันที่ผู้หญิงได้รับความ รุนแรงมากที่สุด โดยทั่วไปสังคมไทยเลี้ยงดู ปลูกฝังให้ผู้หญิงเป็นผู้เสียสละ ดูแลผู้อื่น สอนให้ลูกสาว พึ่งพิง แม่นในสังคมหมู่บ้านที่ผู้หญิงดูเหมือนจะมีหน้าที่และแรงงานสำคัญในครอบครัวตั้งแต่อดีตถึง ปัจจุบัน ผู้หญิงทำงานมากกว่าผู้ชายทั้งในบ้านและไร่นา และการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจยัง ยืนยันถึงปัจจุบัน เมื่อผู้หญิงต้องออกจากหมู่บ้านไปทำงานก็จะนำเงินกลับมาให้ครอบครัวหรือใช้จ่าย กับอาหารหรือข้าวของที่ใช้ในครอบครัว ต่างจากผู้ชายที่มักจะใช้จ่ายกับเพื่อนฝูงและส่วนตัว (Aewsriwong, 1992 & Phurisinsit, 2002) หรือแม้กระทั่งการยกย่องผู้หญิงให้เป็นเทพ เช่น แม่พระ โปสพ แม่พระธรณี เจ้าแม่กวนอิม เจ้าแม่อุมาเทวี หรือแม้แต่รูปสลักของแม่พระกับเด็ก ซึ่งเป็นที่น่า สงเกตว่า พระเจ้าที่เป็นผู้หญิงจะถ่ายทอดลักษณะของการเป็นแม่คือ “การให้” ซึ่งต่างจากพระเจ้าที่เป็น ผู้ชายซึ่งจะใช้เงื่อนไขเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีมิติ การสอนหลากหลายรูปแบบที่ให้แก่เด็กผู้หญิงต้องทำตัวเรียบร้อย อยู่ในกรอบไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ ตาม ในขณะที่เด็กผู้ชายได้รับเสรีภาพในความเป็นอยู่มากกว่า อันส่งผลถึงบุคลิกภาพ วิถีคิด เป็นต้น และสุดท้ายผู้หญิงก็ถูกสอนให้ต้องแต่งงานเพื่อจะได้เป็นฝั่งเป็นฝา พึ่งพาสามีแทนพ่อต่อไป ต่อมาเมื่อ ผู้หญิงต้องเข้าสู่สถาบัน การศึกษาวิถีการปลูกฝัง ความคาดหวังในบทบาทของเพศหญิงและเพศชาย ในโรงเรียนก็ไม่ต่างกับที่บ้าน รวมถึงถูกหล่อหลอมไม่ทางตรงก็ทางอ้อมให้เลือกเรียนในสายที่ เหมาะสมกับผู้หญิง เช่น สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ครุศาสตร์ พยาบาล เป็นต้น มองอีกทางหนึ่งนั้น เท่ากับผู้หญิงเปิดโอกาสให้ผู้ชายได้เลือกเรียนในสายทางศาสตร์ที่แข็งแกร่งกว่า รวมถึงมีโอกาสได้รับ ค่าตอบแทนสูงกว่า ในที่สุดผู้หญิงก็ต้องพึ่งพาผู้ชาย เมื่อมองผ่านทางสถาบันศาสนาผู้หญิงก็กลายเป็น “ชนชั้นสอง” ที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะในศาสนาพุทธของสังคมไทย กล่าวคือผู้หญิงไม่มีโอกาสสบวช พระ ไม่มีโอกาสจะเข้าถึงคำสอนได้ลึกซึ้งเท่าผู้ชาย มากไปกว่านั้นผู้หญิงยังถูกมองว่าเป็นผู้ขัดขวาง การเข้าถึงศาสนาของผู้ชายอีกด้วย โดยไม่เคยตั้งคำถามถึงการควบคุมตนเองของผู้ชายที่ควรจะเป็น เมื่อตนเข้าสู่บรรพชิตหรือนักบวช

ความรู้: อำนาจในการกำหนดความจริงในสังคม

การกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคคลแต่ละเพศซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาโดยรวมในสังคม กล่าวคือผู้หญิงยังไม่มีโอกาสแสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ในทุกระดับของสังคม ในการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติได้มีการหยิบยกประเด็นนี้มาอภิปรายตลอดช่วงเวลานานเกือบห้าทศวรรษ แต่ก็ยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ผู้หญิงยังไม่มีโอกาสให้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่เนื่องจากค่านิยม ทศนคติและประเพณีปฏิบัติ รวมทั้งเงื่อนไขของสังคม ทำให้เกิดข้อถกเถียงต่อผู้หญิงเกือบทุกด้าน (Limanon, 1999) ผู้หญิงถูกกำหนดให้มีบทบาทน้อยกว่าชาย โดยทั่วไปงานของผู้หญิงคืองานในบ้านที่ไม่มีบทบาทใด ๆ ต่างกับผู้ชายที่ทำงานนอกบ้าน ซึ่งการกระทำดำเนินการตามบทบาทเช่นว่านี้ได้รับการยอมรับ และส่งผลถึงผู้หญิงอย่างกว้างขวางในสังคม หากมองจากมุมมองของฟูโกต์ที่กล่าวแล้ว แหล่งที่สร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม ได้แก่อำนาจ (Power) นั่นเอง หากแต่อำนาจในความหมายของฟูโกมิใช้อำนาจในรูปที่ตีบ และหยาบแบบใช้กำลังเข้าบังคับ แต่เป็นอำนาจที่ขัดเกลาชักฟอกจนชาวสะอาดในรูปของ “ความรู้” (Knowledge) ว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ และก็มีใช้ความรู้ทั่ว ๆ ไป แต่เป็นความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยเฉพาะความรู้แบบวิทยาศาสตร์ เช่น แพทยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ อาชีววิทยา ความรู้เรื่องเพศเป็นต้น (Foucault, 1972, pp. 15-16) แม้ฟูโกต์ได้พูดถึงการศึกษาโดยตรงแต่เขาก็ให้ความสำคัญของความรู้เป็นอย่างมาก และการศึกษาก็เป็นแหล่งที่มาของความรู้ที่สำคัญ นอกจากนี้โลกที่สำคัญในการทำงานของอำนาจก็มีใช้กฎหมายอย่างที่ว่าเข้าใจกัน แต่เป็นกฎเกณฑ์จารีตปฏิบัติต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะกฎเกณฑ์และจารีตปฏิบัติ หรือการร่ำบอกของผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายในรูปของความรู้ทางวิชาการว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ หรือเป็นแนวคิดที่ว่าด้วย “หลักสูตร” ในการศึกษาซึ่งจะประดับประดาของผู้ที่ศึกษานั้นจนสิ้นสุดของการอบรมสั่งสอนและอิงกับการฝึกฝนที่ซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ (Phokkatham, 2004, p. 58) นอกจากนี้โรงเรียนยังได้มีการกำหนดบรรทัดฐานโดยการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและการปฏิบัติตนของผู้รับการศึกษา และเนื่องจากสถาบันการศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ และคุณสมบัติตามที่สังคมต้องการ บรรทัดฐานที่สถานศึกษากำหนดจึงเป็นบรรทัดฐานของสังคมด้วย ซึ่งบรรทัดฐานนี้ นับเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญที่จะกำกับให้คนในสังคมอยู่ในบรรทัดฐานเดียวกัน โดยการควบคุมนี้เป็นไปในระดับรายละเอียดของชีวิตประจำวัน หรือระดับจุลภาค จนถึงขั้นแผ่ซึบเข้าไปในวัตรปฏิบัติของร่างกายมนุษย์ ฟูโกต์ได้ใช้คำว่า “บรรทัดฐาน” หรือ “ระเบียบวินัย” ในความหมายที่ชวนให้นึกถึงเรื่องที่ติงาม เช่น การเข้าคิวซื้อตั๋ว หรือรอลิฟต์ ซึ่งเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นในขอบเขตของการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเสมอหน้ากัน แต่ใช้คำคำนี้กับกระบวนการฝึกฝนมนุษย์นานาใหญ่เพื่อให้รับใช้ผลประโยชน์ของผู้ได้เปรียบจากระบบสังคม (Phokkatham, 2004, p. 14) ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ จึงมีอำนาจเนื่องจากมีความรู้รวมถึงความชอบธรรมในการพูดถึงเรื่องนั้น ๆ เช่นแพทย์มีอำนาจและความชอบธรรมในการพูดถึงความเจ็บป่วยและสุขภาพอนามัยของผู้คน นักเศรษฐศาสตร์มีอำนาจและความชอบธรรมในการพูดถึงเศรษฐกิจ แต่นั่นก็มิได้หมาย

ความว่า บุคคลเหล่านั้นพูดอะไรก็ได้ แต่ต้องพูดตามที่ตนได้รับความรู้ในรูปของการศึกษา จึงกล่าวได้ว่าความรู้ คืออำนาจ โดยเฉพาะความรู้ที่ได้จากการศึกษาจนเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ สามารถกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงการกำหนด เพศภาวะในสังคมด้วย ซึ่งการศึกษาที่มาของความรู้นั้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ด้วยกันคือ การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการจัดระบบการศึกษาที่มีโครงสร้างเป็นลำดับขั้น แบ่งระดับการศึกษาตามวัยของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ตามหลักสูตรของรัฐหรือที่รัฐรับรอง โดยมีการวัดและประเมินผลผู้ที่อยู่ในสถาบันอย่างเป็นระบบการศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education) เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบแบบทางการ จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้ที่ศึกษา และการศึกษาแบบธรรมชาติวิสัย หรือการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นการศึกษาที่เป็นธรรมชาติที่สุด หรืออาจเรียกว่าเป็นการเรียนรู้แบบสัญชาตญาณ เป็นกระบวนการเรียนรู้ ต่อเนื่องตลอดชีวิตทำให้แต่ละคนได้รับและสะสมทัศนคติ ค่านิยม ทักษะและความรู้จากประสบการณ์ โดยผ่านครอบครัวและเพื่อนบ้าน การทำงานและการเล่น ห้องสมุดและสื่อมวลชน ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นแหล่งอำนาจที่สำคัญในการกำหนดสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ผู้ที่มีความรู้มากกว่าก็มีอำนาจเหนือผู้ที่มีความรู้น้อยกว่า โดยเฉพาะในสังคมที่เชื่อในความทันสมัยตามแบบอย่างสังคมอุตสาหกรรมจากประเทศตะวันตก การศึกษาก็ยังจะมีอำนาจ ผู้ที่มีการศึกษาก็คือผู้รู้หรือผู้มีความรู้ จึงมีอำนาจควบคุมเหนือผู้อื่นในสังคม

นอกจากนี้ยังสามารถมองผ่านแนวคิดเรื่องการครองความเป็นเจ้าและครอบครอง (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) ที่ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการการครองอำนาจความเป็นเจ้าและการครอบครองนี้ จะดำเนินไปด้วยการสร้างอุดมการณ์ร่วม ซึ่งสามารถกระทำได้ในรูปของการจัดการศึกษา โดยเป็นตัวแทนของทุกฝ่ายในสังคมทั้งฝ่ายที่ได้รับและเสียประโยชน์ รวมถึงการสอดแทรกอุดมการณ์ผ่านทางหลักศีลธรรม การเมือง และผลประโยชน์ร่วม เพื่อให้ผู้คนเข้าร่วมเป็นพันธมิตรในการเข้าไปกำหนดโลกทัศน์ให้กับทุกฝ่าย โดยโลกทัศน์นี้จะทำหน้าที่ชี้แนะ กำหนดความต้องการ ผลประโยชน์ของกลุ่มผู้ถูกรับรองให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของผู้ครอบครอง เพื่อให้มองว่าเป็นความถูกต้องชอบธรรม และก่อให้เกิดการยินยอมและยอมรับการครอบครอง ด้วยคุณลักษณะของการครองอำนาจความเป็นเจ้าดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อำนาจที่ครองอำนาจความเป็นเจ้านี้มีลักษณะที่ต่างจากอำนาจในการบีบบังคับทั่วไป แต่เป็นอำนาจที่มีรูปแบบแยบยล แอบแฝงภายใต้อุดมการณ์เพื่อให้เกิดการยินยอม และยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฟูโกที่เห็นว่าอำนาจที่ก่อให้เกิดการยินยอมและยอมรับรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญคืออำนาจของความรู้ ความรู้จะมีอำนาจมากเมื่อสามารถที่จะแสดงถึงสภาพของความจริง โดยเฉพาะความรู้ที่ส่งผ่านระบบการศึกษา หรือการปฏิบัติการศึกษาที่ตั้งอยู่บนหลักการ และวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์ รวมถึงการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ที่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นวิธีค้นหาความจริงของโลกที่เราอาศัยอยู่ และด้วยการมองเห็นนี้ ความรู้จึงมีลักษณะเหมือนความจริง ที่ถูกทำให้มีอำนาจ เพราะเป็นวิธีการที่ปลดปล่อยคนสู่ความ

อิสระ (The Truth Will Make You Free) ทำให้คนสามารถแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ ด้วยคุณลักษณะของความรู้ ความจริงที่กำหนดให้นี้ ทำให้ความรู้ ความจริงกลายเป็นสิ่งที่มีอำนาจมาก เพราะสามารถที่จะปรับเปลี่ยนการมองสิ่งต่าง ๆ ได้ ในทัศนะของฟูโกต์นั้น เชื่อว่าความจริงหรือความรู้กับอำนาจเป็นสิ่งที่ถูกรวมเข้าด้วยกัน ไม่สามารถบอกได้ว่าเริ่มที่จุดไหน เวลาใดความรู้และอำนาจจึงเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ แต่เป็นสิ่งที่อยู่ในกันและกัน แต่แต่ละฝ่ายต่างก็มีเงื่อนไขที่เป็นไปที่จะก่อให้เกิดอีกฝ่ายหนึ่ง โดยอำนาจต้องการความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น เพื่อที่จะบริหารอำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ความรู้นั้นก็ต้องการอำนาจเพื่อกล่าวอ้างและประกาศถึงความถูกต้องของความรู้ หรือความจริงนั้น ดังนั้นทั้งสองจึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมักจะพบด้วยกันเสมอในสังคมความจริง กล่าวคืออะไรที่ถูกยอมรับให้มีเหตุผลและเป็นจริง คือสิ่งที่ถูกสร้างบนพื้นฐานของการมีอยู่ของอำนาจที่สร้างความรู้ ดังนั้นความรู้ในทัศนะนี้จึงหมายถึง สิ่งหนึ่งสิ่งใดในโลกนี้ที่ถูกสร้างขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ของการควบคุมบังคับ โดยในแต่ละสังคมก็จะมีระบบความจริงที่เป็นการเมืองของความจริง ภายใต้รูปแบบวาทกรรมที่เป็นที่ยอมรับ และจัดให้เป็นสาระสำคัญ หรือเกณฑ์ที่ช่วยให้คนแยกความจริงออกจากเท็จ โดยการให้ความหมายกับความจริง ความจริงจึงมิใช่ความจริงธรรมดาว่าอะไรเป็นอะไร แต่เป็นตัวสร้างว่าอะไรถูกทำให้เป็นจริง ความจริงจึงไม่มีจริงในโลกนี้ มีแต่สิ่งที่ถูกทำให้เป็นจริง ความจริงในสังคมจึงเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

ด้วยลักษณะของความสัมพันธ์ของอำนาจและความรู้นี้ จึงเผยให้เห็นอำนาจในรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะของเครือข่ายที่มีการจัดการกระทำกับความคิดและร่างกาย ส่งผ่านไปยังสังคมในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการให้การศึกษาซึ่งเป็นรูปแบบที่ชัดเจนที่สุด โดยเฉพาะการศึกษาในระบบ กล่าวคืออำนาจถูกส่งผ่านทางระบบความรู้ที่เข้าไปกำหนดตัวผู้กระทำ (Active Subject) ขึ้นมาในฐานะของผู้ที่รู้มากกว่า ได้รับการศึกษามากกว่า กว้างขวางกว่า และผู้ที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนี้จะเป็นผู้ก่อรูปอำนาจ ด้วยเหตุนี้เพศภาวะในสังคม หรือความเป็น “ผู้หญิง” “ผู้ชาย” จึงเป็นความจริงที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นด้วยเทคโนโลยีของอำนาจซึ่งกำหนดโดยผู้ที่รู้มากกว่าเข้ามากำหนดอัตลักษณ์ให้กับ “ผู้หญิง” และ “ผู้ชาย” ในฐานะปัจเจก จึงเป็นทั้งวัตถุที่อำนาจสร้างขึ้น (Object of Power) และเป็นเครื่องมือ หรือสื่อในการบริหารอำนาจนั้นด้วย

อำนาจความรู้นี้ได้เข้ามาจัดกระทำกับเพศภาวะหรือความเป็น “ผู้หญิง” “ผู้ชาย” ในรูปของการศึกษา หรือการหล่อหลอม กลุ่มเกลา รวมถึงการส่งผ่านวัฒนธรรมทางสังคม โดยอาจพิจารณาได้ใน 3 ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ ลักษณะแรกเป็นรูปแบบของศาสตร์ หรือความรู้ที่เกี่ยวกับเพศชาย เพศหญิง กายวิภาคศาสตร์ หรือความรู้ในสิ่งที่ผู้หญิงต้องปฏิบัติ ที่ตั้งอยู่บนหลักการเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ แบบปฏิฐานนิยม (Positivism) เช่น การเป็นแม่ที่ดี ความรู้เกี่ยวกับการดูแลลูก จิตวิทยา การเลี้ยงดูเด็ก วิชาการเรือน ในรูปแบบต่าง ๆ โดยความรู้เหล่านั้น จะเข้ามากำหนดควบคุมวิธีคิด รวมถึงวิธีดำเนินชีวิต และตัวแนวคิด (Body of Concept) ที่เป็นตัวอธิบายเนื้อหาวิชา ก็คือตัว

อำนาจที่เข้าไปกำหนด หรือบ่งบอกว่าการค้นหา หรือเข้าถึงความรู้หรือความจริงนั้นจะต้องทำด้วยวิธีการใด โดยใครเป็นผู้กระทำ ลักษณะที่สอง คือความรู้ที่เป็นสาระวิชา (Subject Matter) ที่ต้องการจะถ่ายทอด หรือส่งผ่านไปยังผู้ที่รับการถ่ายทอด ซึ่งความรู้ในรูปแบบนี้จะเข้าไปกำหนดคุณลักษณะเฉพาะให้กับสาขาวิชาว่ามีพื้นที่ในการเรียนเกี่ยวกับอะไร และมีขอบเขตแค่ไหน โดยความรู้นี้จะเข้ามากำหนดวิธีคิด กรอบและท่าทีในการปฏิบัติ ตลอดจนบุคลิกภาพของบุคคลนั้น (Mason, 1972) ความรู้ในลักษณะที่สาม คือความรู้เกี่ยวกับวินัย กฎเกณฑ์ทางสังคม (Disciplines) เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับระเบียบการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ทศนคติ ค่านิยม บรรทัดฐาน ช่วงชั้นทางสังคม รวมถึงบทบาททางเพศ เช่น มีการสร้างและกระจายคุณลักษณะ ทศนคติ และค่านิยมของผู้หญิงและผู้ชายที่สังคมต้องการ ไปสู่สมาชิกผ่านระบบการศึกษาและสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม โดยคุณลักษณะที่กำหนดดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อที่จะจัดระเบียบให้กับร่างกายของผู้หญิง และผู้ชาย เพื่อให้สามารถควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการได้ โดยเฉพาะพฤติกรรมของผู้หญิง เช่น การกำหนดมาตรฐานความประพฤติของผู้หญิงที่ต้องเรียบร้อย อ่อนหวาน เมื่อโตขึ้นต้องดูแลปฏิบัติต่อสามีอย่างดี มีความเสียสละ ส่วนผู้ชายต้องเข้มแข็ง เป็นผู้นำ เป็นหัวหน้าห้อง เป็นต้น ซึ่งความรู้เหล่านี้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้หญิง ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ในการปกครองและควบคุมผู้หญิง โดยใช้ร่างกายเป็นพื้นที่ที่สำคัญในการบริหารอำนาจ ภายใต้วินัยหรือกฎเกณฑ์ทางสังคมด้วยอำนาจในสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่

ความรู้ หรือ ความจริงที่ถูกกำหนดด้วยคุณลักษณะของอำนาจดังกล่าว จึงเป็นฐานในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงวิถีของการส่งผ่านวาทกรรมที่ถูกสร้างผ่านความรู้โดยระบบการศึกษาและสถาบันทางสังคมดังกล่าว วิธีคิดแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ทำหน้าที่สร้างความรู้และความจริงเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกในสังคม ตลอดจนแนวทางและมาตรฐานในการปฏิบัติในแต่ละช่วงวัยอายุและในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน การถ่ายทอดความรู้ภายใต้การกำกับแนวทางพฤติกรรมและวิธีคิดในรูปแบบของระเบียบวินัยทางสังคม ค่านิยมมาตรฐานทางสังคม ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติต่อกันทางสังคมระหว่างผู้หญิงและผู้ชายผ่านการปฏิบัติจริงในสถาบันทางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว โรงเรียน วัด ฯลฯ ที่สมาชิกในสังคมจะได้รับการฝึกฝนอบรมอย่างแน่นหนา และสถาบันทางสังคมเหล่านั้นยังทำหน้าที่ส่งผ่านความหมายและความสำคัญของเพศภาวะไปสู่พื้นที่ต่างๆ ในสังคมอย่างกว้างขวางและครอบคลุมไม่ว่าจะในเมืองหรือชนบท ด้วยอำนาจความรู้นี้ จึงเป็นการสร้างความหมายให้กับเพศภาวะในมุมมองของผู้ชาย ขณะเดียวกันก็สร้างความเป็นอื่นและปิดกั้นวิธีคิดและมุมมองของผู้หญิง หรือแม้กระทั่งผู้หญิงไม่มีโอกาสในการกำหนดให้ความหมายกับเพศภาวะที่จำลองอยู่ในสังคม นอกจากอำนาจความรู้นี้จะทำให้การจัดกระทำดำเนินการกับเพศภาวะเป็นไปได้แล้วยังทำหน้าที่กำหนดฐานะตำแหน่งให้กับผู้หญิงและผู้ชายในสังคม โดยให้ผู้ชายซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจกำหนดความรู้ความจริงอยู่ในฐานะของผู้ที่มีความรู้มากกว่า กว้างขวางกว่าเป็นผู้นำและอำนาจอีกส่วนที่ยิ่งใหญ่กว่าคืออำนาจในการกำหนดว่าเรื่องใดเป็นสิ่งสำคัญหรือสาระสำคัญของ

ความรู้ หรือความจริงที่จะต้องได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังไปสู่ผู้หญิงในสังคม โดยสาระสำคัญของความรู้หรือความจริงที่กำหนดนี้จะถูกส่งผ่านสถาบันทางสังคม ศาสนา เศรษฐกิจ และการเมืองไปสู่สมาชิกเมื่อแต่ละคนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีผู้ชายเป็นผู้ควบคุมที่จัดกระทำกำหนดให้อยู่ในรูปแบบที่ต้องการ

ด้วยอำนาจของความรู้ดังกล่าว เพศภาวะจึงถูกสร้างทั้งในพื้นที่และมีผู้ดำเนินการในการบริหารอำนาจภายใต้กรอบแนวคิด “ชายเป็นใหญ่” (Patriarchy) ที่กำหนดขึ้นด้วยกระบวนการทางกรรมที่เข้ามากำหนดอัตลักษณ์ให้กับเพศภาวะด้วยความรู้/อำนาจนี้เพศภาวะจึงสามารถที่จะเข้ามาจัดระเบียบให้กับการดำเนินการและกำหนดพฤติกรรมของผู้หญิงในสังคม ตั้งแต่การจัดระเบียบร่างกายด้วยการออกกฎ ระเบียบมาตรฐาน ความประพฤติ วิถีคิด ที่เข้ามากำหนดตั้งแต่กิริยามารยาท ความประพฤติ การแต่งกาย การพูดจา ฯลฯ เพื่อแบ่งผู้ชายออกจากกลุ่มผู้หญิง โดยการดำเนินการทั้งหมดนี้จะถูกควบคุมภายใต้การทำให้เป็นเรื่องปกติและเป็นเรื่องที่ต้อง การดำเนินการดังกล่าวจึงเป็นการใช้อำนาจเข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบชีวิตของผู้หญิง ด้วยเหตุนี้การมองเพศภาวะ ในทัศนะของฟูโก จึงเป็นการปฏิบัติเพื่อควบคุมผู้หญิงไม่ให้มีอิสระ กล่าวคือเพศภาวะเป็นเทคโนโลยีของอำนาจที่ถูกทำให้สละสลวย ประณีต บนพื้นฐานของความรู้ เป็นตัวสร้างและกำกับให้ปฏิบัติเป็นสิ่งที่ถูกต้องและสามารถบริหารภายใต้รูปแบบที่มีลักษณะของสิ่งที่เป็นธรรมดา เป็นธรรมชาติแต่มีความละเอียดซับซ้อนไม่เปิดเผย ซึ่งมีอันตรายมากขึ้น เนื่องจากเป็นไปอย่างไม่รู้ตัว ดังนั้นเพศภาวะจึงมิใช่สิ่งธรรมดาที่ดำเนินไปในวิถีชีวิตของผู้หญิง (และผู้ชาย) แต่เป็นส่วนสำคัญของการปกครองที่มีอำนาจเข้ามาจัดการควบคุมในรูปของความรู้ความจริงที่เข้ามาแทนที่รูปแบบอำนาจ การบีบบังคับในยุคสังคมโบราณ โดยฟูโกมีสมมติฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับอำนาจและความรู้ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญนี้ว่าเป็นความรู้ที่แสดงออกถึงการค้นหาความจริงที่ถูกกำกับควบคุมหรือปิดเบือนโดยอำนาจ ดังนั้นความรู้หรือความจริงจึงมิใช่เรื่องของความมีอิสระเสรีภาพ แต่ความรู้หรือความจริงเป็นสิ่งที่มีความกำกวมอยู่ โดยอำนาจนี้จะถูกทำให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมและสร้างขึ้น โดยสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ที่มีมุมมองแบบชายเป็นใหญ่เป็นผู้ควบคุม

อำนาจและความรู้ที่เข้ามาสร้าง หรือกำหนดความหมาย ตลอดจนกรอบคิดให้กับเพศภาวะในสังคม ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความเป็นอื่น (The Otherness) ให้กับคู่ตรงข้าม เช่น ร่างกาย/ จิตใจ เหตุผล/อารมณ์ อ่อนแอ/ เข้มแข็ง ซึ่งการเข้ามากำหนดนี้ก่อให้เกิดการต่อต้าน หรือเกิดพื้นที่ของการต่อสู้ขึ้น ซึ่งฟูโกมองว่าการต่อต้านมีอยู่ในทุกที่ที่มีอำนาจ ดังนั้นอำนาจจึงมีหลากหลายมากกว่าที่จะมีแหล่งอำนาจเพียงแหล่งเดียว ดังนั้นการต่อต้านจึงดำรงอยู่ในความสัมพันธ์ของอำนาจ ส่วนการแสดงออกไม่ว่าจะเป็นการยินยอมหรือต่อต้านนั้น ขึ้นกับการบริหารอำนาจที่แต่ละฝ่ายมีอยู่ ด้วยความซับซ้อนของอำนาจที่มาในรูปแบบใหม่ที่นุ่มนวลในรูปของความรู้ตามแนวคิดของฟูโก ตลอดจนการมองว่าอำนาจมีที่มาจากแหล่งอำนาจที่หลากหลาย จึงเป็นการเปิดมิติใหม่ในการมองเพศภาวะ

และด้วยกรอบในการมองนี้จะเห็นได้ว่า เพศภาวะเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้น หรือสร้างขึ้นโดยผู้มีอำนาจในสังคม ไม่ว่าจะพ่อแม่ในครอบครัว ครูในโรงเรียน ได้จัดแบ่งเพศภาวะจนเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติ แม้ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม เพราะพ่อแม่ หรือครู หรือผู้มีอำนาจในสังคมต่างก็เป็นผลผลิตของอำนาจ และความรู้ที่เข้ามากำหนดมาตรฐานการคิด การมองเพศภาวะในสังคม รวมถึงการส่งผ่านในรูปของการปฏิบัติกิจกรรมผ่านสถาบันทางศาสนา เศรษฐกิจ และการเมืองอื่น ๆ ทำให้วาทกรรมเพศภาวะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในสังคม อย่างไรก็ตามด้วยมิตินิยามอำนาจในแบบใหม่ที่มีลักษณะที่หลากหลายกระจายอยู่ในทุกที่ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนเพศภาวะจึงไม่ใช่เรื่องของการต่อสู้ หรือถล่มล้าง ด้วยความรุนแรงแต่อย่างใด แต่เป็นเรื่องของการสร้างเครือข่ายอำนาจใหม่ที่จะเข้ามากำหนดวาทกรรมใหม่ให้กับเพศภาวะและแพร่กระจายไปสู่การปฏิบัติในสังคม เพื่อให้ผู้หญิงจะได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเต็มศักยภาพด้วยมุมมองหญิงชายย่อมเท่าเทียมกันในสังคม

ผลกระทบต่อผู้หญิงจากปฏิบัติการของวาทกรรมเพศภาวะ

ความสำคัญของกระบวนการสร้างวาทกรรมโดยเฉพาะการสร้างวาทกรรมหลักหรือการกำหนดอัตลักษณ์ให้กับสิ่งใดอยู่ในการสร้างความเป็นอื่นให้กับสิ่งที่มีลักษณะต่างไป ดังนั้นวาทกรรมที่เข้ามากำหนดอัตลักษณ์และความสำคัญให้กับเพศภาวะด้วยมุมมองชายเป็นใหญ่ จึงส่งผลให้เกิดการแบ่งแยกผู้หญิงและผู้ชาย เช่น การกล่อมเกล่าให้สมาชิกในสังคมที่เป็นผู้หญิงและผู้ชายมีวิธีคิด การกระทำ ความถนัด ทักษะ วัฒนธรรม อุดมการณ์ที่แตกต่างกันไป ผู้ชายจะถูกกำหนดให้มีคุณลักษณะที่เหนือกว่า ด้วยคุณลักษณะหรืออัตลักษณ์ที่กำหนดให้ทำให้ผู้หญิงถูกกั้นออกนอกกรอบ และสิทธิอำนาจในการเข้ามากำหนดเพศภาวะของผู้หญิงถูกละเลย ผู้หญิงกลายเป็น “ผู้ด้อยโอกาส” “ชนชั้นสอง” ในสังคม โดยการให้คุณค่านี้แพร่กระจายไปทั่วทุกสถาบันทางสังคม การแบ่งแยกและการจัดประเภทความแตกต่างให้กับผู้หญิง ถูกทำให้สมจริงและตอกย้ำมากขึ้นโดยส่งผ่านสถาบันทางสังคมต่างๆ ซึ่งเป็นสถาบันที่ปลูกฝังความรู้ ความจริงเกี่ยวกับเพศภาวะให้สมาชิกตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่ โดยได้สร้างผลกระทบให้กับผู้หญิงได้อย่างสอดคล้องกล่าวคือ ผู้ชายได้รับการปลูกฝังในเรื่องการเป็นผู้นำ การเล่นที่ท้าทายความสามารถในพื้นที่สาธารณะ ความมีเหตุผล การใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาในสาขาวิชาที่เหมาะสม เช่น สาขาวิชาทางวิทยาศาสตร์ต่างจากเด็กผู้หญิงที่ครูมักคาดหวังให้เป็นเด็กที่เรียบร้อย เชื้อพัง เป็นผู้ตามที่ดี มักเรียนในสาขาทางด้านสังคมศาสตร์ซึ่งนับว่าเป็นสาขาวิชาของผู้หญิง รวมถึงวิชาการทำอาหาร การเรือน ตัดเย็บเสื้อผ้า การพยาบาล ด้วยบทบาทและหน้าที่ของสถาบันการศึกษาดังกล่าว จึงเป็นการแบ่งแยกและสร้างความไม่เท่าเทียมให้กับผู้หญิงและผู้ชายในสังคม การแบ่งแยกและการจัดประเภทความแตกต่างให้ผู้หญิงกับผู้ชายในสังคมนี้ถูกทำให้สมจริงด้วยการผูกโยงวุฒิการศึกษา เข้ากับเงินเดือน ลักษณะของงานและฐานะทางสังคมโดยการตีค่าคุณวุฒิต่าง ๆ ออกมาเป็นเงินเดือนหรือค่าตอบแทนซึ่งส่งผลให้ผู้ชายซึ่งมีวุฒิ

การศึกษาในสายวิทยาศาสตร์ได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่าผู้หญิง และสามารถเข้าสู่งานอาชีพที่มีเกียรติ และได้รับการยกย่องจากสังคม ส่วนผู้หญิงที่มีคุณวุฒิต่ำก็ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มของผู้ใช้แรงงานหรือ กรรมกรไร้ฝีมือ รายได้ต่ำ เป็นต้น แม้ปัจจุบันจะมีการปรับเปลี่ยนมุมมองในการแบ่งแยกหญิงชายไปบ้าง แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนน้อย เนื่องจากสังคมส่วนใหญ่มักยังคงดำรงวิถีแบบเดิมไว้อย่างแน่นอน

ด้วยฐานการมองเพศภาวะ ที่มองว่าเพศภาวะเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการดำรง อยู่ของวิถีคิดแบบชายเป็นใหญ่ ที่ถูกสร้างขึ้นในสังคมโดยการกล่อมเกลาสมาชิกของสังคมในรูปแบบ ต่าง ๆ ในแต่ละช่วงอายุ ขณะเดียวกันก็ปิดกั้น กีดกัน ละเลย วิถีคิดและมุมมองของผู้หญิง มีการ เปลี่ยนแปลงเพศภาวะจากข้อบังคับไปสู่ความสมัครใจในรูปของการกำหนดคุณลักษณะของผู้หญิงที่ดี การอยู่ในกรอบของวาทกรรมและกำหนดคุณลักษณะของผู้ชายให้เหนือกว่าผู้หญิง ดังนั้นเพศภาวะใน ระบบชายเป็นใหญ่จึงมิได้เป็นไปเพื่อก่อให้เกิดความสามารถที่สนองต่อความต้องการของหญิง ชายที่แท้จริง และไม่ได้ก่อให้เกิดความเสมอภาค แต่กลับทำให้ผู้หญิงถูกบั่นทอนศักยภาพรวมถึงไม่ได้ รับการพัฒนาเท่าที่ควร แม้ว่าจะมีการโต้แย้งว่ามีผู้หญิงบางคนสามารถมีบทบาทที่เท่าเทียมหรือ เหนือกว่าผู้ชาย ซึ่งควรเป็นประเด็นที่ถกต่อไปว่าเป็นจำนวนเท่าไรที่ฝ่าฟันต่อสู้ผ่านวาทกรรมเพศ ภาวะกระแสหลักขึ้นมาได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับปริมาณของประชากรผู้หญิงแล้ว จะ เห็นว่าเป็นจำนวนเพียงน้อยนิดที่อาจกล่าวได้ว่าน่าจะยกประโยชน์ให้กับความสามารถพิเศษในการ ต่อสู้ฟันฝ่าเป็นลักษณะเฉพาะรายมากกว่าที่จะเป็นเพราะช่องทางที่เพศภาวะได้กำหนดขึ้นสำหรับ สมาชิกในสังคม

ปัญหาความรุนแรง: ผลกระทบทางสังคมจากปฏิบัติการของวาทกรรมเพศภาวะ

ด้วยวาทกรรมเพศภาวะที่เข้ามากำหนดอัตลักษณ์และความสำคัญให้กับระบบชายเป็นใหญ่ ดังกล่าว ส่งผลให้ฐานะ ตำแหน่งของผู้หญิงในสังคมถูกลดทอนความสัมพันธ์ ด้วยการกำหนด อัตลักษณ์ให้กับผู้ชายในฐานะผู้ที่เหนือกว่า มีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลมากกว่ารวมถึงสามารถ ตัดสินใจในทุกระดับได้ดีกว่าด้วยมุมมองนี้ไม่เพียงแต่เป็นการลดทอนความสำคัญของผู้หญิงเท่านั้น แต่ยังเป็นการปิดกั้นศักยภาพ โอกาสในการพัฒนาของผู้หญิงลงด้วยพลังของผู้หญิงจึงอ่อนแอลง การ ดำรงอยู่จึงมีสภาพกลายเป็นส่วนชายขอบของสังคมที่อ่อนแอ ถูกกดขี่ กลายเป็นผู้ตาม มีหน้าที่ ตอบสนองความต้องการของผู้ชาย เมื่อไม่มีความเท่าเทียม ผู้ที่อ่อนแอกว่าก็ย่อมจะกลายเป็น ผู้ถูกกระทำและตกเป็นเหยื่อในความรุนแรง ซึ่งเป็นการกระทำในการใช้อำนาจในการควบคุมหรือ บังคับขู่เข็ญทำให้เกิดความกลัว ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกาย การข่มขืน และการทารุณกรรม ทางด้านจิตใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่ผู้ถูกกระทำ การขู่เข็ญก็ตกกันจำกัดเสรีภาพทั้งในที่ สาธารณะและในชีวิตส่วนตัว และที่สำคัญผู้ชายที่ใช้ความรุนแรงมักจะมีมุมมองที่เชื่อว่าความรุนแรงเป็น วิธีที่สามารถควบคุมผู้หญิงที่ได้ผลที่ดีเยี่ยม ยึดตนเองเป็นใหญ่ ไม่ยอมรับนับถือผู้หญิง ไม่เคยรู้สึกว่

ผู้หญิงเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน คุณผู้หญิง และเชื่อว่าผู้หญิงเป็นเพียงเครื่องสนองตอบทางเพศ ใช้กำลังบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ รวมถึงใช้ความรุนแรงเมื่อมีเพศสัมพันธ์

อย่างไรก็ดีสังคมมักมีคำถามอยู่เสมอว่าทำไมผู้หญิงยังคงอดทนอยู่ภายใต้สัมพันธภาพของความรุนแรง คำตอบที่ได้รับคือผู้หญิงที่เป็นเหยื่อความรุนแรงยังต้องดำรงชีวิตอยู่ และต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือ โดยเฉพาะจากปัญหาทางเศรษฐกิจจากสามีหรือผู้ที่ทำร้ายเธอตนเอง บางคนต้องทนเพราะลูก พึ่งตนเองไม่ได้ ในขณะที่บางคนกลับโทษตนเองว่าบกพร่องต่อหน้าที่ ไม่สนองตอบความต้องการของผู้ชายให้มากพอหรือเป็นต้นเหตุที่ทำให้สามีโกรธ เพราะถูกสอนว่าให้มีหน้าที่คอยปรนนิบัติ บริการสามีและต้องอดทน ดังนั้น ผู้หญิงก็จะถือว่าการถูกกระทำรุนแรงจากสามีเป็นเรื่องปกติและเป็นรูปแบบหนึ่งของการสั่งสอนนั่นเอง สิ่งสำคัญคือผู้หญิงเหล่านี้เองก็ถูกรอบงำด้วยวาทกรรมเพศภาวะแบบชายเป็นใหญ่ เชื่อในการเป็นผู้ตาม ขาดการยอมรับนับถือในตัวเอง และยังคงมีความรักเต็มเปี่ยมให้กับผู้ชายที่ทำร้ายเธอ ทั้งที่ความจริงไม่มีใครอยากทนอยู่กับการถูกทำร้ายและความเจ็บปวด แต่เมื่อถูกกระทำรุนแรงผู้หญิงผู้ที่เป็นเหยื่อกลายเป็นผู้ที่กลับรู้สึกผิดด้วยเหตุผลที่สลับซับซ้อนยากเกินกว่าจะประกาศให้ผู้อื่นล่วงรู้ถึงเหตุผลและความรู้สึกได้ นอกจากนี้ผู้หญิงจะรู้สึกโดดเดี่ยว อึดอัดใจ อดสู อับอาย ผิดหวังอย่างรุนแรง ไม่กล้าบอกใคร กลัวถูกตำหนิว่าเป็นผู้ผิดและเป็นผู้ล้มเหลวที่ไม่สามารถทำให้ครอบครัวเป็นปกติสุขได้ รวมถึงยังคงมีความหวังอยู่ลึก ๆ ว่าสามีจะเปลี่ยนพฤติกรรมกลายเป็นคนดีได้ และที่สำคัญยังมีผู้หญิงอีกจำนวนมากที่ไม่ได้ประกอบอาชีพนอกบ้าน เนื่องจากต้องดูแลครอบครัว ไม่มีสิทธิครอบครองทรัพย์สินเพียงลำพังหรืออาจไม่มีเงินสดหรือเงินในบัญชีหมุนเวียนเพียงพอ ผู้หญิงจึงไม่กล้าทิ้งครอบครัวที่ต้องดูแลไปเพราะนั่นหมายถึงต้องสูญเสียลูกไปด้วยและพร้อมจะเผชิญหน้ากับปัญหาความรุนแรงอย่างไม่คิดจะหาทางสู้

นอกจากนี้ผู้หญิงในสังคมที่ถูกครอบงำด้วยวาทกรรมหลักชายเป็นใหญ่ ไม่เชื่อว่าการหย่าร้างหรือการแยกกันอยู่จะเป็นทางเลือกที่ทำให้สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ ครอบครัวที่มีแม่เพียงคนเดียวเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ยาก การมีพ่อที่ก้าวร้าวหรือกระทำรุนแรงก็ยิ่งดีกว่าไม่มีพ่อเลย ผู้หญิงต้องรับผิดชอบชีวิตการแต่งงานได้ ความล้มเหลวของชีวิตการแต่งงานจะทำให้ชีวิตของผู้หญิงล้มเหลวไปด้วย และเมื่อแต่งงานผู้หญิงส่วนมากกลายเป็นคนโดดเดี่ยว ไม่มีเวลาให้กับเพื่อนเหมือนผู้หญิงโสดทั่วไปเพราะต้องดูแลครอบครัว ห่างไกลจากเพื่อนฝูงและครอบครัว หรือกลายเป็นคนที่มีความอิจฉาริษยาหึงหวงและอยากเป็นเจ้าของที่รุนแรง (ซึ่งในความเป็นจริงผู้หญิงเริ่มห่างไกลจากเพื่อนตั้งแต่ตอนเริ่มมีแฟนแล้ว และเมื่อมีครอบครัวให้รับผิดชอบก็จะห่างไกลมากจากเพื่อนมากขึ้น) หรือหลบหนีจากโลกภายนอก ความโดดเดี่ยวที่มีอยู่ทำให้ความรู้สึกต่อทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไป และพยายามอธิบายถึงการถูกกระทำรุนแรงว่าเกิดจากการที่ผู้ชายถูกบีบคั้นหรือความกดดัน จาก การดื่มแอลกอฮอล์ จากปัญหาการทำงาน ความเครียดจากการถูกเลิกจ้างงานหรือปัจจัยอื่น ๆ และเชื่อว่าการรักษาชีวิตคู่ไว้คือสิ่งที่มีค่า แม้ว่าการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงทำให้ผู้หญิงท้อแท้ สิ้นหวัง

และเหนื่อยล้าตลอดเวลา แต่ระหว่างที่ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรง ผู้ชายจะทำให้ผู้หญิงไฝ่ฝันถึงชีวิตรักที่โรแมนติก และทำให้เชื่อว่าจริง ๆ แล้วพื้นฐานของผู้ชายคนนี้เป็นคนดี และเมื่อเชื่อเช่นนั้นก็จะทำให้ผู้หญิงสำนึกตลอดเวลาว่าเขาเป็นคนดี และความเชื่อนี้จะยังคงอยู่ต่อไป โดยจะพยายามหาคำอธิบายด้วยหลักและเหตุผลที่ดีถึงความรุนแรงที่ถูกกระทำ จนเมื่อมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอีก ความรู้สึกและความเป็นอยู่เช่นนี้กลายเป็นวงจรของชีวิต ความอดทนต่อความรุนแรงที่อยู่เหนือเหตุผล ทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครอยากตกอยู่สภาพที่ตนเองถูกกระทำรุนแรงซ้ำซากโดยที่ตนเองไม่ลุกขึ้นมาต่อสู้อะไรเลย ทุกคนอยากหาทางออกและยุติความรุนแรงให้เร็วที่สุด หากแต่ผู้หญิงมีอุปสรรคมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการต้องพึ่งพิงเรื่องเงินทองจากสามี สรีระร่างกายที่ถูกทำให้เชื่อว่าบอบบางกว่า การเป็นผู้ตาม ทำให้เกิดความกลัวไม่กล้าต่อสู้ด้วย ก็เลยเข้าสู่ภาวะจำยอมให้ต้องทนต่อไป ด้วยปัจจัยและเหตุผลนานัปการ ความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศหญิงและชายดังที่ได้กล่าวมานั้น จึงเป็นสาเหตุที่สำคัญในการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงซึ่งเป็นเพศที่ถูกมองว่าอ่อนแอกว่า ทั้งทางร่างกายและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ดังที่ปรากฏอยู่ในสังคมทุกวันนี้ อีกทั้งปฏิกิริยาทางสังคมเมื่อมีข่าวที่สะเทือนใจ เช่น ช่มชู้แล้วฆ่า มักมองว่าเป็นปัญหาปัจเจก เกิดจากผู้กระทำเป็นคนเห็นแก่ตัว เป็นโรคจิต เมทาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือยาเสพติด แต่ไม่มองว่าบริบททางสังคมมีส่วนหล่อหลอมและเอื้อให้เกิดความรุนแรง เช่น สังคมยอมรับให้ผู้ชายไม่ต้องควบคุมเรื่องเพศ มองว่าผู้ชายเจ้าชู้เป็นเรื่องปกติ ผู้ชายมีเงินสามารถซื้อบริการทางเพศได้ หรือพระเอกช่มชู้นางเอกในละครได้ เป็นต้น และที่สำคัญ สังคมมักตั้งคำถามว่าผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อไม่ระวังตัวเองมากพอหรือไม่ สังคมยังมองว่าการถูกช่มชู้เป็นตราบาศสำหรับผู้เสียหาย (Chamsanit, 2016) ทั้ง ๆ ที่มีข้อเท็จจริงพบว่าการช่มชู้ส่วนใหญ่มีการวางแผน ทั้งที่เป็นการกระทำคนเดียวหรือกลุ่ม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกของผู้กระทำนั้นที่จริงแล้วอยู่ในความควบคุมมิใช่ควบคุมตัวเองไม่ได้ตามที่กล่าวอ้าง แรงจูงใจสำคัญมักเป็นความก้าวร้าว ต้องการแสดงอำนาจเหนือ รวมทั้งความโกรธแค้น เป็นประสบการณ์ที่คุกคามชีวิตอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ไม่ใช่อารมณ์เพศ เพศสัมพันธ์ถูกใช้เป็นเพียงอาวุธของการกระทำรุนแรงการทำให้อีกฝ่ายได้รับความอับอาย และการพิชิตครอบครองอีกฝ่ายหนึ่งที่ถูกกระทำ ผู้ช่มชู้ส่วนใหญ่มีรู้สึกสมใจที่ได้แสดงอำนาจ รู้สึกควบคุมได้ และระบายความโกรธแค้นไปบนร่างกายและจิตใจของอีกฝ่ายหนึ่ง (Archwanichkul, 2015, p.17)

ทางออกเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเพศภาวะ(สาเหตุของปัญหาความรุนแรง)

หากพิจารณาผลกระทบจากการกำหนดวาทกรรมหลักชายเป็นใหญ่แล้ว แนวทางการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเพศภาวะอันเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้น การเสนอให้ลงโทษผู้ชายที่ช่มชู้ผู้หญิงด้วยการประหารชีวิต หรือการห้ามมิให้ผู้หญิงแต่งตั้งโป้ หรือเดินในที่เปลี่ยว เพื่อความปลอดภัยของผู้หญิงเอง จึงมิใช่การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุและปัญหาก็ยังคงมีอยู่ หากผู้ชายยังคิดว่าผู้หญิงเป็นผู้ที่อ่อนแอกว่าหรือเป็นสมบัติของตน หากแต่ทางออกของปัญหาน่าจะ

อยู่ที่การปรับเปลี่ยนทัศนคติให้หญิงและชายเกิดค่านิยมด้านความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคทางเพศ เนื่องจากเพศภาวะในสังคมไม่ได้เป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัว หากแต่มีลักษณะเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งปรากฏให้เห็นในสิ่งที่ผู้คนกระทำ มากกว่าจะปรากฏในสิ่งที่เป็น (Phuanghat, 2006, p. 54) และไม่ว่ามนุษย์บนโลกนี้จะเกิดมาเป็นเพศใดทุกคนต่างเท่าเทียมกัน ล้วนแต่ต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน สิทธิผู้หญิงหรือสิทธิของใครที่เป็นเพศใดก็ตามก็คือสิทธิมนุษยชน ดังนั้นบทความนี้จึงขอเสนอแนะแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำโดยมุ่งเน้นในด้านการศึกษาซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการปรับทัศนคติของสมาชิกในสังคมทั้งหญิงและชายสู่ความเสมอภาคทางเพศภาวะ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาในสถาบันครอบครัว เมื่อพิจารณาครอบครัวในด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ มีผู้เสียเปรียบและได้เปรียบในระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว ในแง่นี้แก่นแท้ของการถูกกดขี่ของผู้หญิงก็คือครอบครัว เนื่องจากครอบครัวเป็นพื้นที่แรกสุดที่ผู้หญิงเข้าสู่ระบบสังคม การถ่ายทอดระบบคิดแบบชายเป็นใหญ่จึงแทรกอยู่และฝังรากลึกอยู่ในระบบครอบครัว ผู้หญิงได้เรียนรู้การแบ่งงานกันทำตามเพศจากในครอบครัว และเรียนรู้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจากครอบครัวในการเป็นพ่อ แม่ ลูก อย่างไรก็ตามหากนำวิธีการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณค่าในตัวบุคคลและการสร้างพลังอำนาจในตนเองเข้ามาปรับใช้ ครอบครัวจะกลายเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคมที่จะช่วยลดปัญหาการถูกกดขี่ของผู้หญิงได้เช่นกัน ทั้งนี้ครอบครัวควรตระหนักและปฏิบัติเพื่อสร้างทัศนคติที่ถูกต้องด้านความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชาย มีดังนี้

1.1 ครอบครัวต้องปลูกฝังความเป็นผู้หญิงหรือเป็นผู้ชายโดยไม่กำหนดด้วยเพศที่ถือกำเนิด กล่าวคือ หากลูก ๆ ถนัดในทางไหนก็ส่งเสริมไปในทางที่ถนัด ไม่ยึดติดบทบาทเดิมๆ เช่นลูกผู้หญิงต้องช่วยแม่ทำงานบ้าน ต้องเรียบร้อย ไม่โลดโผน โดยพ่อแม่ต้องพร้อมให้ลูกสามารถทำในสิ่งที่ชอบหรือสนใจอย่างเต็มศักยภาพไม่ว่าบุตรหลานจะเป็นเพศใดก็ตาม เด็กผู้ชายอาจจะชอบทำอาหารหรือเย็บผ้า ส่วนผู้หญิงอาจชอบตัดต้นไม้ หรือขับรถ รวมถึงงานอื่น ๆ ที่เดิมกำหนดไว้ด้วยเพศ แต่ต้องสอนให้ลูกเห็นคุณค่าในงานทุกอย่างอย่างเท่าเทียม

1.2 ครอบครัวต้องตระหนักว่า ผู้หญิงหรือผู้ชายนั้นไม่ได้มีความแตกต่างกันในทางสังคม หากแต่มีความเหมือนกัน หรือมีส่วนร่วมกันมากกว่าแตกต่างกัน

1.3 กรณีที่ลูกเกิดปัญหา พ่อแม่ต้องให้คำปรึกษาได้ พ่อแม่อาจต้องศึกษาหาความรู้ในเรื่องเพศภาวะในสังคม สามารถหาทางออกที่เหมาะสมที่เป็นได้ การที่พ่อแม่เฉยเมยไม่ใส่ใจในประเด็นเพศภาวะในระดับครอบครัวก็เท่ากับว่า ครอบครัวนั้นส่งเสริมสังคมในระบบชายเป็นใหญ่ โดยการผลิตซ้ำในวิถีคิดแบบชายเป็นใหญ่โดยอาจไม่ตั้งใจ เนื่องจากพ่อแม่เองก็ถูกครอบงำด้วยวาทกรรมชายเป็นใหญ่โดยไม่รู้ตัว

1.4 เมื่อลูกโตเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มมีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามในทางซู้สาว พ่อแม่ต้องเปิดโอกาสให้ลูกทั้งผู้หญิงและผู้ชายในการพูดคุยอย่างเปิดเผยในเรื่องเพศ การมีเพศสัมพันธ์ในวัยอันควร ความรับผิดชอบต่อการมีเพศสัมพันธ์ สุขภาพอนามัยส่วนตัว การเคารพสิทธิของอีกเพศหนึ่ง ไม่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรงที่คิดว่าผู้ชายเหนือกว่าผู้หญิงที่มีให้เห็นอยู่ทั่วไป

1.5 พ่อแม่ต้องปลูกฝังทัศนคติเรื่องความซื่อสัตย์ต่อคู่ของลูกโดยเฉพาะลูกผู้ชาย เห็นคุณค่าของผู้หญิง รักเดียวใจเดียว มีความรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นลูกผู้หญิงหรือผู้ชาย ไม่เอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่งทั้งในการกระทำที่เปิดเผยและในความรู้สึก

2. การจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษา เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาในระบบที่มีความสำคัญในการสอนและหล่อหลอมเด็กต่อจากสถาบันครอบครัว นับเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความรู้แก่สมาชิกในสังคม บุคลากรในสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครู อาจารย์ เป็นบุคคลที่สำคัญในการให้ความรู้จึงต้องได้รับการหล่อหลอมให้เข้าใจและเชื่อในความเท่าเทียมระหว่างเพศ รวมทั้งประพฤติตัวให้เป็นแบบอย่างกับสมาชิก หรือนักเรียนในสถาบันการศึกษา ครูต้องมีความจริงใจในสิ่งที่ตนคิดและเชื่อ เป็นแบบอย่างที่ดี ที่ถูกต้อง ต้องไม่พูดอย่างหนึ่งทำอีกอย่างหนึ่ง ครูต้องตระหนักในฐานะของตนเองอยู่เสมอว่าครูเป็นองค์ประกอบและเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดวัฒนธรรมความเสมอภาคหญิงชายในสังคม อย่างไรก็ตามนักเรียนบางคนอาจไม่ได้รับการปลูกฝังอย่างถูกต้องจากครอบครัว สถาบันการศึกษาก็จะเป็นที่ปลูกฝังความคิดในเพศภาวะที่เท่าเทียมให้กับสมาชิกได้ รวมถึงสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศความเสมอภาคหญิงชายให้เกิดขึ้นอย่างธรรมชาติในสถาบันการศึกษา ดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ แก่สมาชิกในประเด็นเพศภาวะเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศ ปรับทัศนคติของสมาชิก และเพิ่มทักษะการอยู่ร่วมกัน เน้นให้สมาชิกเกิดการคิด เช่น การจัดกลุ่มเพื่อรู้จักตัวเอง (Self Awareness Training) การจัดค่ายพักแรมโดยเน้นให้สมาชิกทั้งผู้หญิงและผู้ชายได้ใช้ชีวิตด้วยกัน เรียนรู้การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกันมีกิจกรรมที่สามารถวิพากษ์วิจารณ์กันหลากหลายและทั่วถึง หรือในลักษณะแผ่กระจาย (Divergent) ด้วยภาษาง่าย ๆ ของสมาชิก กระตุ้นให้มีการตั้งข้อสังเกตในด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศที่มีอยู่ในสังคมรอบตัว สมาชิกซึ่งเคยเป็นแต่ผู้ฟังก็จะเริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาเป็นการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี

2.2 การส่งเสริมการอ่านอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นที่มาที่สำคัญในการหาความรู้ การอ่านนั้นเป็นที่มาของความรู้ ทำให้ผู้หญิงไม่ตกอยู่ในอำนาจของมายาคติต่าง ๆ ที่กดขี่ผู้หญิงอยู่ ครูจึงจำเป็นต้องฝึกให้ผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นวัยใดรักการอ่านและการเขียน ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานชีวิตของผู้หญิงที่สำคัญซึ่งจำเป็นต้องเรียนรู้อยู่ตลอดชีวิต และครูต้องตระหนักเสมอว่าการศึกษาคือการทำให้เห็นหรือการ

ค้นพบหรือการที่เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน และที่สำคัญต้องเข้าใจความสัมพันธ์ในสิ่งที่ศึกษากับสิ่งอื่น ๆ โดยรอบ

2.3 สถาบันการศึกษาควรจัดสัมมนา หรือจัดกิจกรรมเชิงวิชาการโดยเชิญผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานในด้านแพศภาวะ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน หรือหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในเรื่องแพศภาวะ รวมถึงการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ออกไป เพื่อสร้างความเข้าใจและแสวงหาแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน

3. การจัดการศึกษาในชุมชน การสร้างความเข้าใจอันดีในเรื่องความเสมอภาคหญิงชายในสังคมนั้นควรเริ่มมาจากการมีความรู้ที่ถูกต้องและเข้าใจ ตลอดจนยอมรับในความแตกต่างและความหลากหลายระหว่างหญิงชาย ซึ่งเป็นที่มาของชุมชนและสังคมที่มีความสุข การจัดการศึกษาในระดับชุมชน เป็นสิ่งที่สำคัญมากและจะสามารถทำให้สมาชิกเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Lifelong Education) โดยมีแนวทางดังนี้

3.1 การรณรงค์เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สังคมในเรื่องความเสมอภาคหญิงชาย โอกาสทางสังคมของผู้หญิงและผู้ชาย รวมถึงให้การยอมรับและยกย่องบุคคลที่ทำความดีบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม โดยไม่เลือกว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย

3.2 ไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในทุกระดับ ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน สิทธิของผู้หญิงก็คือสิทธิมนุษยชน ทุกคนไม่ว่าจะเกิดมาเป็นเพศใดล้วนมีโอกาสที่จะเข้าถึงทรัพยากรทางสังคมอย่างเท่าเทียม

3.3 สื่อต่างๆในสังคมต้องตระหนักในการเสนอภาพของผู้หญิงและผู้ชายที่เสมอภาคกัน ไม่ว่าจะเป็นการเสนอข่าว โฆษณา หรือละคร ซึ่งค่อนข้างมีอิทธิพลต่อความคิดของสมาชิกในสังคม

นอกจากนี้ชุมชนสามารถร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีประสบการณ์และมีความรู้ในประเด็นแพศภาวะในชุมชนหรือสังคมเป็นอย่างดี เช่น การให้คำแนะนำปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม การอภิปราย การเสวนา การสัมมนา การฝึกอบรมโดยวิทยากรที่มีประสบการณ์ การผลิตเอกสารสิ่งตีพิมพ์ การจัดรายการวิทยุ หรือการจัดห้องสมุดหรือศูนย์เอกสารเป็นรูปแบบกิจกรรมการศึกษา การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกสถานที่เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ประเด็นแพศภาวะในชุมชน เช่นสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว และชุมชน ความปลอดภัยของผู้หญิง ดังนี้

1. การรณรงค์ด้วยสื่อ โดยใช้วิธีการแจกเอกสารและคู่มือต่าง ๆ แก่ชาวบ้าน การติดแผ่นโปสเตอร์และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือการใช้สื่อวิทยุชุมชน อาจเป็นการรณรงค์ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น การรณรงค์การงดเหล้าเพื่อลดความรุนแรง การช่วยกันทำงานโดยไม่แบ่งแยกเพศ การได้รับค่าจ้างที่เท่าเทียมกัน เป็นต้น

2. การจัดโรงเรียนทางเลือกในชุมชนที่เน้นเรื่องความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย เพื่อให้เด็กในชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้ในประเด็นแพศภาวะอย่างธรรมชาติด้วยวิถีชีวิต

3. จัดให้มีห้องสมุดและศูนย์ข้อมูลในการเก็บรวบรวมผลงานขององค์กรและงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคหญิงชาย

4. การจัดกิจกรรมโดยเชิญครอบครัวที่มีมุมมองในเรื่องความเสมอภาคมาแลกเปลี่ยน พูดคุย เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเห็นและเข้าใจอย่างใกล้ชิด โดยจัดเป็นกิจกรรมร่วมของหมู่บ้าน รวมถึงเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับผู้หญิงที่ถูกกดขี่ หรือถูกเอาเปรียบจากผู้ชายโดยไม่มีทางเลือก

5. การฝึกอบรม อาจจะจัดเป็นการให้ความรู้เฉพาะเรื่อง โดยเชิญวิทยากรหรือ ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านมาให้ความรู้โดยตรงในชุมชน หรือการส่งตัวแทนชาวบ้านหรือผู้สนใจไปรับการอบรมกับ โครงการอื่น ๆ นอกพื้นที่ เช่น การอบรมเรื่องการลดเหล้าเพื่อลดความรุนแรงในชุมชนของมูลนิธิต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จ และกำลังขยายโครงการสู่พื้นที่อื่น ๆ โดยการให้แนวความคิดและความรู้เกี่ยวกับความเสมอภาคหญิงชาย การประสานงานกับหน่วยงานและการสร้างเครือข่าย การเชื่อมโยงเครือข่ายของภาคประชาชนให้เข้มแข็งและมีพลังมากขึ้น รวมถึงการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่กลุ่มผู้นำในประเด็นความเสมอภาคหญิงชาย นอกจากการมุ่งพัฒนาผู้นำแล้วยังคาดหวังให้ผู้นำได้นำความรู้ไปถ่ายทอดให้แก่สมาชิกในชุมชนต่อไปด้วย ซึ่งจะส่งผลไปสู่การสร้างผู้นำที่เข้มแข็ง และองค์กรชาวบ้านที่เข้มแข็งต่อไป

6. การศึกษาดูงานและทัศนศึกษา โดยจัดให้สมาชิกในชุมชนไปดูตัวอย่างงานพัฒนาในพื้นที่อื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคหญิงชาย เช่น โครงการรณรงค์ชุมชนปลอดภัยสำหรับผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จ เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่เคยทำหรือกำลังทำกิจกรรมนั้น ๆ ให้มีการเห็นตัวอย่างจริงและได้แลกเปลี่ยนกันในระดับบุคคลและกลุ่ม สร้างแรงบันดาลใจและความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ทำให้ได้บทเรียน ข้อคิด และความรู้อื่น ๆ แก่ผู้มาดูงาน

7. การสัมมนา สามารถจัดได้ทั้งในระดับผู้นำและระดับสมาชิกชุมชนทั่วไป เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันเองระหว่างผู้นำในพื้นที่ หรือระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงสมาชิกในชุมชน

8. การพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทัศนคติ และประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่จัดทั้งในระดับของผู้นำและสมาชิก การค้นหาผู้รู้ที่เป็นปราชญ์ เชิญชวนให้มาพบเพื่อรู้จักและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันประสานให้เกิดความรู้ใหม่ ทำโดยการจัดกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเองระหว่างชาวบ้านกับผู้นำหรือระหว่างผู้นำกันเอง หรือระหว่างผู้นำกับเจ้าหน้าที่โครงการ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำงาน และวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกัน

9. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อมวลชน เนื่องจากสื่อมวลชนเป็นกลไกในการแพร่กระจายข่าวสารข้อมูลในวงกว้างและมีบทบาทอย่างสำคัญในการให้การศึกษาแก่สาธารณชนได้เป็นอย่างดี การนำเสนอข่าวไม่เพียงแต่สะท้อนสภาพความเป็นจริงเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการชี้นำสังคมอีกด้วย นอกจากนี้สื่อมวลชนยังสามารถสร้างแรงกดดัน เพื่อให้ปัญหาคลี่คลายลงได้ สื่อมวลชนจึงเป็นอีกสถาบัน

หนึ่งในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและกัน และใช้เป็นกลไกในการสนับสนุนการทำงานได้เป็นอย่างดี

10. การจัดเวทีหรืองานมหกรรมเพื่อการรณรงค์ เป็นแนวทางการทำงานซึ่งยกระดับจากการนำเสนอสภาพปัญหาไปสู่การเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาผู้หญิงในระดับนโยบายอย่างจริงจัง งานรณรงค์ในรูปของการจัดเวทีหรืองานมหกรรมอาจจัดขึ้นในระดับชาติ ระดับภาค ระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดการปลูกเร้าให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ โดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงที่เกิดกับผู้หญิงที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและวิธีการกระทำความรุนแรง และมีส่วนร่วมในการผลักดันให้รัฐบาลแก้ไข งานรณรงค์นี้สามารถผลักดันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่ยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างหญิงชาย ซึ่งอาจต้องใช้เวลาในการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง เช่น การรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง เป็นต้น โดยมุ่งรณรงค์ผลักดันทั้งในเชิงนโยบายที่มีผลกระทบต่อผู้หญิงและการเผยแพร่สภาพปัญหาและแนวทาง ตลอดจนทางเลือกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม งานรณรงค์ยังเป็นกลไกที่สำคัญในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้ทุกฝ่าย ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม ชุมชน และระดับสังคมโดยรวม

สรุป

การวิเคราะห์วาทกรรมเพศภาวะ โดยมีระบบชายเป็นใหญ่เป็นวาทกรรมหลัก ช่วยให้เราเห็นว่าสุดยอดของอำนาจวาทกรรมอยู่ที่การสร้างเอกลักษณ์ หรือตัวตนให้กับสิ่งต่าง ๆ ในกรณีของวาทกรรมเพศภาวะ เอกลักษณ์นี้ได้แก่จินตภาพ (Imagination) และภาพลักษณ์ (Image) ในความเหนือกว่าของผู้ชาย และความด้อยกว่าของผู้หญิง ถึงแม้ว่าภาพลักษณ์ที่สร้างขึ้นมานี้ จะเป็นเพียงประดิษฐกรรมที่ว่างเปล่าในระยะแรก แต่ด้วยภาคปฏิบัติที่ต่าง ๆ ของวาทกรรมดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ภาพลักษณ์ที่สร้างขึ้นกลายเป็น “ความจริง” ในที่สุด สิ่งเหล่านี้ดูจะสอดคล้องกับข้อสังเกตของมิเชล ฟูโก (Michel Foucault) ที่ว่า “ความจริง” นั้นเป็นเรื่องของแนวคิดที่สร้างขึ้นมาชุดหนึ่งที่ทำให้อะไรจริงหรือไม่จริง ยิ่งไปกว่านั้น อำนาจของวาทกรรมเพศภาวะที่มีวิธีคิดแบบชายเป็นใหญ่ที่น่าสนใจยังอยู่ที่การเข้าไปนั่งอยู่ในระดับความรู้สึกนึกคิด หรือระดับจิตสำนึกทั้งของผู้หญิงและผู้ชายอย่างสอดคล้อง สามารถทำให้ผู้ชายรู้สึกถึงความมีอำนาจเหนือกว่า เข้มแข็งกว่า ในขณะที่ผู้หญิงผู้หญิงรู้สึกยอมรับ และซาบซึ้งในความด้อยกว่าของตัวเอง มองว่าตัวเองต่ำกว่า อ่อนแอกว่าผู้ชาย จนบางครั้งทำให้มองข้ามคุณค่า และความสามารถของตัวเองไป เกิดผลกระทบมากมายประการต่อทั้งผู้หญิงและผู้ชาย โดยเฉพาะความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง และนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ถึงเวลาหรือยังที่สังคมต้องหันมาให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ด้วยการให้การศึกษเพื่อหล่อหลอมให้สมาชิกในสังคมทั้งหญิงและชายเรียนรู้และเปลี่ยนทัศนคติของสมาชิกในสังคมเสียใหม่ เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและเอื้ออาทรต่อกันอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- Aewsriwong, N. (1992). *Women Status: Past, Present, Future* [In Thai: สถานภาพผู้หญิง: อดีต ปัจจุบัน อนาคต เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการพัฒนาสตรีกับการเมือง]. Bangkok, Gender roles and Development Research Institute.
- Archwanichkul, K. & Watchanasara, K. (2015). *Looking through the Lens of Gender and Diversity: A Proposal for Strategic Development of Women Well-being* [In Thai: มองผ่านเลนส์ เพศภาวะและความหลากหลาย ข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อสุขภาวะผู้หญิง] Bangkok, Dueantula.
- Archwanichkul, K. (2015). *Sexual Abuse: Misconception and Repeated Violence* [In Thai: ข่มขืน: มายาคติและความรุนแรงซ้ำซ้อน]. Nakhon Pathom: Gender studies Association.
- Chamsanit, W. (2016). *Sexual Violence News and Anything that Society Overlooks* [In Thai: ข่าวความรุนแรงทางเพศกับสิ่งที่สังคมมองข้าม]. Retrieved February 25, 2016, from <http://www.thaihealth.or.th>
- Charoensinolan, C. (2002). *Development Discourse* [In Thai: วาทกรรมการพัฒนา]. Bangkok, Wiphasa.
- Charoensinolan, C. (2006). Development Discourse in Thai Society [In Thai: วาทกรรมการพัฒนาในสังคมไทย]. *Romphruek Journal*, 24(1).
- Foucault, M. (1979). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. New York: Vintage Books.
- Foucault, M. (1980). *The history of Sexuality: An introduction*. New York: Vintage Books.
- Foucault, M. (1994). *Discipline and Punish the Birth of the Prison*. New York: Vintage Books.
- Limanon, P (1999). *Gender Roles, Women Status and Development* [In Thai : บทบาทเพศ สถานภาพสตรี กับการพัฒนา]. Bangkok, Chulalongkorn University.
- Mason, R. (1972). *Contemporary Education theory*. New York: David McKay Company.
- Phuanghat, C (2006). Concept and Theoretical Problem in Sociology [In Thai: วิธีคิดและปัญหาทางทฤษฎีในสังคมวิทยา]. *Romphruek Journal*, 24(1).

Phurisinsit ,W. (2002). *Feminist Movement in the 20th Century* [In Thai: สตรีนิยม
ขบวนการอุดมคติแห่งศตวรรษที่ 20]. Bangkok , khobfai.

Phokkatham, T. (2004). *Submissive Body* [In Thai : ร่างกายใต้บังคับ. แปลจาก “Les corps
dociles” ใน “Surveiller et Punir” โดย Michel Foucault]. Bangkok, khobfai. UNDP.
(2014). Human Development Report.

